

Daniel

Ya meippanggep nunyan libluh nan Daniel

Hi Daniel hu hakey ni Hebrew di Judah ni neilaw di Babilon. (606 B.C.) Huyyan libluh hu neitudekan ni nepatnaan ni kapengullug nan Daniel et yadda gagayyum tu nan Apu Dios. (1:1-16, 3:1-30 et yad 6:1-28)

Gapu tep nelaing hi Daniel niya kabaelan tun mengamtan keibbellinan ni i-innep ey impambalin nan patul e hi Nebukadnessar ni gubernor ni probinsiya ni Babilon. Ey nambalin ni eta-gey ni opisyal di gubilnun Persia eman ni nengaputan ni Persia ni Babilon et sakupen tu.

Dewwa hu ini-innep nan Nebukadnessar ni inhel nan Daniel hu keibbellinan tu. (2:24-45 et yad 4:19-33) Entanni mewan et ibalikas nan Daniel nan patul e hi Belsassar hu keibbellinan ni intudek ni nampeang-ang ni ngamay di dingding ni baley ni patul. (chapter 5)

Yan eman ni ketaggun Daniel ey impei-innep nan Apu Dios ni hi-gatu hu meippahding etan idan epat ni bebley ni manhuluhulul ni man-apu.

Yadda etan epat ni bebley di i-innep nan Daniel

I-innep di Chapter 2	I-innep di Chapter 7	I-in
Balitik ni ulu	Nepayakan ni layon	
Silber ni pagew et ya ngamay	Bear	Ra
Giniling ni egeh et ya ulpu	Leopard	Gel
Gumek ni heli	Anggetakkut ni animal	

Ya neitudek eyad libluh

1. Ya nansilbian nan Daniel et yadda gagayyum tu nan Apu Dios et yad gubilnun Babilon. (chapters 1–6)
2. Ya nengipei-innepan nan Apu Dios nan Daniel ni meippanggep ni meippahding eyad puyek ni edum ni aggew. (chapters 7–12)

Hi Daniel et yadda etan impan-edum tu

¹ Ya eman ni katlun toon ni nampatulan nan Jehoiakim di Judah ey immali hu patul di Babilon e hi Nebukadnessar niyadda sindalu tu, et gubaten da Jerusalem et liktuben da.

² Impeapput nan Apu Dios hi Jehoiakim et yan eman ni nambangngadan lad Nebukadnessar di bebley dad Babilon ey nampeki-la dadda edum ni nangkebalol ni kameussal di Tempol Apu Dios et da pan-iha-ad di tempol ni dios da. Niya emin ida etan dimpap dan sindalun Jehoiakim ey impambalin Nebukadnessar idan balud et ikuyug daddad Babilon.

³ Entanni ey minandal nan Nebukadnessar hi Aspenas e ap-apuddan opisyal tu ma-lat pumilin kamenikken ni lalakkin helag idan patul et ya helag idan ap-apud Israel ni nunman.

⁴ Kan patul nan Aspenas ey “Ang-ang mu et ya kayyaggud hu impenga-annel da, endi hu degeh da, kayyaggud hu kaleki da, nan-adal ida niya nelaing ida ma-lat dammutun panggun-nuk idad baley ku. Hi-gam hu penuttuddun hi-gadan mengi-hel niya memidbid ni ehel tayun iBabilon.

⁵ Ang-ang mu mewan ma-lat ya kennen da niya innumen dan kewa-wa-wa ey nan-ingneh di kakenna niya kainnumaddan kamanggunnud baley ku. Tuttudduim idan tellun toon et han dammutun manggunnuddad baley ku.”

⁶ Yadda edum ni nepili ey hi Daniel, hi Hananiah, hi Mishael, et hi Asariah. Emin ida huyya ey helag idan Judah.

⁷ Hinullulan Aspenas e ap-apuddan opisyal di baley patul hu ngadan da et ya law ngadan Daniel ey hi Belteshasar, hi Shadrak dama hi Hananiah, hi Meshak hi Mishael, et hedin hi Abednego, ey hi Asariah.

⁸ Hedin hi Daniel, man ninemnem tu dedan e eleg tu kenna niya eleg tu innuma humman idan daka immangdad di baley nan patul ma-lat eleg mambalin ni beken ni malinih. Et mampebaddang nan Aspenas.

⁹ Impambalin dedan nan Apu Dios hi Aspenas ni kabbabbal nan hi Daniel.

¹⁰ Nem kaumtakut nan patul et kantun Daniel ey “Hi Apu patul hu nengimandal hedin hipa kennen yu niya innumen yu, et nakka umtakut, tep pepettey tuwak hedin hin-appil pekkan min hi-gayu et el-eleg ali hu ang-ang yu nem yadda etan edum yun nangkehiken ni lalakkin wadad baley patul.”

¹¹ Et mandudug law hi Daniel ni nekihummangan etan ni guwalyan sinudun Aspenas ni mengippaptek ni hi-gatu niyadda etan tellun edum tu.

¹² Kantuy “Iebulut mu anhan et patnaan dakemin hampulun aggew. Et ya kameitnem ni

ebuh ni ya danum hu immangdad yun hi-gami.

¹³ Et hedin megibbuh humman ni hampulun aggew, ey dakemi iinggeh etan idad edum ni kamenikken ni lalakkin kamengngan ni kakennad baley nan patul. Et hedin hipa penang-ang mun hi-gami, ey ngenamung kan pinhed mun kennen mi.”

¹⁴ Inebulut etan ni guwalya et ipatna dan hampulun aggew humman ni inhel Daniel.

¹⁵ Negibbuh humman ni nekapulun aggew ey kakkayyaggud hu ang-ang di Daniel niya mehiihinnadel ida anhan law nem yadda etan edum ni kamenikken ni lalakkin nenganengan ni kakennad baley nan patul.

¹⁶ Et humman ni neipahding hu nengiebulutan etan ni guwalyan anin ya kameitnem ni ebuh hu kennen da et beken ni ya etan kennen ni kapeiddaddan nan patul.

¹⁷ Indawtan idan Apu Dios humman ni epat ni lalakkin nalpud Judah ni laing da niya kabaelan dan mengewwat niya mengeddal idan dakel ni kameituttuddu. Ey indawtan tu pay hi Daniel ni kabaelan tun mengamtan keibbellinan ni i-innep. Binenidbid da nambakbaklang ni libluh et dakel adalen da.

¹⁸ Negibbuh etan tellun toon ni in-olden nan patul ni pan-eddalan idan nunman ni kamangkehikken ni lalakki, et ilaw nan Aspenas idan emin di kad-an tu.

¹⁹ Et mekihuhummangan hi patul ni hi-gada ey neamtaan tu e nelalla-ing hi Daniel, hi Haniah, hi Mishael, et hi Asariah nem yadda etan

edum da. Et idwatan idan patul ni ngunu dad baley tu.

²⁰ Ey emin hu hipan pinhed etan ni patul ni amtaen winu hipan tuka ketemmai ey kayyag-gud ni peteg hu kaittugun idan etan ni epat nem yaddan emin etan nelaing ni magic niyadda etan mangkadiba di kebebbley ni nan-ap-apuan tu.

²¹ Nannaneng hi Daniel ni nangngunud baley nan patul ingganah eman ni nemangulun toon ni nansakupan nan Cyrus e patul di Persia ni Babilon.

2

Ya ini-innep Nebukadnessar

¹ Yan eman ni meikkadwan toon ni nampatul-an Nebukadnessar ey wada ini-innep tun tuka pannenemnem et eleg meuggip.

² Et tuddalli paeyag hu tutu-u tun nelaing ni magic, yadda madiba, yadda maeyak, niyadda etan daka dibbaa hu bittuwen. Immalidda et umehneng idan emin di hinangga tu

³ et kantun hi-gaday “Wada ini-innep kun nemahhig ni nakka pannenemnem, et humman hu, pinhed kun amtaen hu keibbellinan tu.”

⁴ Himmumang ida humman ni tuun impaeyag tu e in-ehel dad Aramaic et kanday “Apu patul, ya kayyaggud ey mannenneng kan mategu! Ehel mu etan ini-innep mu ma-lat ehelen mi hu keibbellinan tu.”

⁵ Nem kan patul ey “Eleg, tep ya ninemnem kun pehding yu ey hi-gayu hu menghel ni numman ni ini-innep ku ey han yu inhel hu keibbellinan tu. Tep hedin eleg yu han-ipahding huyyan inhel

ku, man pepettey dakeyu et pampetegteg ku hu annel yu niya pebahbah ku baballey yu.

⁶ Nem hedin e-helen yu hu ini-innep ku niya keibbellinan tu, ey wada hu iddawat kun hi-gayun gungunahen yu niya wada pehding kun keidaydayawan yu. Et humman hu, ehel yu humman ni nak ini-innep, niya ehel yu hu keibbellinan tu.”

⁷ Nem kanda mewan ni humang day “Pakkadek nisin e-helen mu e Apu patul etan ini-innep mu et han dammutun e-helen mi hu keibbellinan tu.”

⁸⁻⁹ Himmumang etan patul et kantuy “Tam makulug tu-wangu etan nakka nemnemnema! Yuka penaktaktak ni ebuh huttan ni yuka peh-pehding, tep amta yu e tu-wangun pepettey dakeyun hi-gak hedin eleg yu han-ipahding hu nakka ibbagan hi-gayu. Nanhuhummangan kayu et nemnemen yun manlangkak, tep kanyu na-mu nem hedin a-ayyapawen yu humang yu, man kekyatek etan inhel kun kastigu yu. Imay, ehel yu kuma hu ini-innep ku. Hedin e-helen yu, ey humman pengamtaan ku e han-ehel yu keibbellinan tu.”

¹⁰ Kan idan nunman ni kaumtugun nan patul ey “Endi hu tuud ta-pew eyan puyek ni han-ipahding tu eya muka ibbaga e apu patul. Niya endi hu patul ni an nengibegan henin nuntan idan nelaing ni magic, yadda madiba, niyadda etan daka dibbaa bittuwen, anin na-mun hi-gatu hu keta-ta-geyyan niya kemeidaydayaw di emin ni patul di puyek.

¹¹ Apu patul, endi tuun nengamta eyan muka ibbaga, tep nekalligat ni peteg et ebuh ida dios ni nengamta. Nem endiddadya tep eleg ida mekihha-ad ni hi-gatsun tuu.”

¹²⁻¹³ Dingngel nan patul humman ey nemahhig bunget tu et iolden tun meippepettey idan emin hu nelaing ni kaumtugun ni hi-gatu di Babilon. Et anin ni hi Daniel niyadda etan tellun gayyum tu et wadadda neitu-dak ni an memettey ni hi-gada.

¹⁴ Hi Daniel ey impakannemnem tu hu hipan pehding tu. Et lumaw di kad-an Arioch e apapuddan guwalyan patul ni neputuk ni mengipahding ni in-olden nan patul.

¹⁵ Et kan tun Arioch ey “Kele wada hanniman ni olden nan patul?” Et ehelen Arioch ni hi-gatu hu nekapkapa.

¹⁶ Dingngel Daniel hu impanumang Arioch et ebuhe papuut tun limmaw et tu ungbalen hi patul ma-lat genaden tu hu keippahdingan nunman ni in-olden tu et wada inna-nu tun mengippeamtan patul ni keibbellinan nunman ni ini-inep tu.

¹⁷ Yan inenamutan Daniel di baley da ey ine-ehhel tuddan edum tu e hi Hananiah, hi Mishael, ni hi Asariah hu neipahding.

¹⁸ Et ehelen tun hi-gada e mandasal idan Apu Dios di kabunyan ma-lat hemeken tudda niya ma-lat peamta tun hi-gada humman ni ini-innep nan patul niya hipa keibbellinan tu, et emin idan nelaing ni kaumtugun nan patul di Babilon ey meihwang di katey.

¹⁹ Yan nunman ni hileng ey impeamtan Apu Dios nan Daniel etan ini-innep nan patul ni eleg amtan tuu. Et daydayawen tu hi Apu Dios di kabunyan e kantuy

²⁰ “Daydayawen dakan ingganah e Apu Dios tep hi-gam hu kelalla-ingan niya hi-gam ni ebuh hu kabaelan tun mengippahding ni emin.

²¹ Hi-gam mewan hu ngenamung ni hipan kamekapkapyaya eyad puyek. Ey hi-gam hu kamemillin mampatul niya hi-gam hu kamemappeg ni daka pan-ap-apui. Hi-gam hu kamengidwat ni laing idan nangkenemneman niya hi-gam hu kakelpuin kabaelan ni tuun mengewwat idan neligat ni meewwatan.

²² Muka peamta keibbellinan idan eleg han-awat ni tuu. Ey inamtam ida neitlud engeenget, tep hi-gam hu kakelpuin benang.

²³ Nakka mansalamat ni hi-gam niya daka ka-daydayawa e Dios ida lan aammed ku, tep indawtan muwak ni laing ku niya kabaelan ku. Ey hinumang mu dasal mi niya impeamtan ni hi-gami hu pinhed nan patul ni amtaen.”

Impeamtan Daniel hu ini-innep nan patul et ehelen tu keibbellinan nunman ni ini-innep

²⁴ Et lumaw mewan hi Daniel ni an menangan nan Ariok, e sinudun patul ni an memetty idan nelaing ni kaumtugun nan patul, et kanton hi-gatuy “Entan dakemi anhan pampatey. Ilaw muwak di kad-an patul et nak ehelen ni hi-gatu hu keibbellinan etan ni ini-innep tu.”

25 Impapuut Ariok ni inlaw hi Daniel di kadan patul e hi Nebukadnessar et kantuy “Apu patul, in-alik eya hakey ni ifudah ni nengamtan keibbellinan etan ni ini-innep mu.”

26 Et puhdanan nan patul nan Daniel, e hi Belteshasar hu hakey ni ngadan tu, et kantu ey “Kaw kabaelan mu makkaw ni menghel etan ni ini-innep ku niya keibbellinan tu?”

27 Hinumang Daniel et kantuy “Apu patul, endi, anin hakey ni tuun nelaing, winu kamengipahding ni magic winu maenap winu tuka dibbaa hu bittuwen, ni kabaelan tun mengamtan ini-innep mu niya menghel ni keibbellinan tu.

28 Nem wada hu Dios di kabunyan ni kamengippeamtan eleg tayu amta, et humman hu, hi-gatu nengipeamtan hi-gam e apu patul ni mekapkapyallin edum ni aggew. Heninnuy hu inang-ang mud i-innep mu.

29 Yan nunman ni neugipam e apu patul ey nampeang-ang hi Apu Dios di kabunyan ni hi-gam et peamta tu hu mekapkapyallin hakey ni aggew.

30 Hi-gak nengipeamtaan tun nunman ni eleg amtan tuu, nem beken ni gapu tep nelallaingngak nem ya edum ni tuu, nem ma-lat pengamtaan mu e Apu patul ni keibbellinan ni nunman ni ini-innep mu niya ma-lat awatam hu hipan impenemnem tun hi-gam.

31 Apu patul, yan nunman ni nan-i-innepam ey man-ang-ang ka ey wada kumangngu hu immehneng di hinanggam ni et-eteng ni peteg ni tuttu-un anggetakkut hu ang-ang tun kaumhili.

³² Ya ulu tu ey nemahmah ni balituk. Ya pagew tu niya ngamay tu ey silber. Ya gitang tu niya ulpu tu ey giniling.

³³ Ya heli tu ey gumek, ya dapan tu ey nangkamdug ni gumek niya pula.

³⁴ Nem yan nunman ni muka ang-ang-anga ey wada hu nepikwal alin batud deplah et maulin, nem endi an nemikwal nunman ni batu. Neitegmil humman ni batu etan di dapan etan ni tuttu-un nekapyad gumek niya pula et makabbukli.

³⁵ Et metukkad humman ni tuttu-un neikapyad gumek, pula, giniling, silber niya balituk et mebenukli et heni dep-ul ni kapan-illikin siyagew hu nangkeguduan tu. Nan-ityab ni dib-dib ni emin et endin hekey natdaan di sinuunan tu. Nem hedin ya etan batu, man immetteng et mambalin ni et-eteng ni duntug et enanan tun emin hu puyek.

³⁶ Huyya hu inang-ang mud i-innep mu, e apu patul. Yan nunya ey e-helek ni hi-gam hu keibbellinan tu.

³⁷ Hi-gam e apu patul hu keta-ta-geyyan di emin ni patul. Hi Apu Dios di kabunyan hu nengidwat ni saad mu, ya kabaelan mu niya dayaw mu.

³⁸ Impambalin dakan pan-ap-apun emin ni kebebbbley eyad puyek, anin idan sisit niyadda edum ni kaman-ayyam di puyek. Ya nan-ap-apan mu hu neieligan nunman ni ulun balituk.

³⁹ Ya etan silber ni annel ni tuttu-u ey humman hu kei-elligan ali etan ni bebley ni meihhul-lul eyad bebley ni nampatulan mud Babilon.

Nem humman alin bebley ni meihhullul ey eleg tu han-inggeh hu kabaelan ni nan-ap-apuam. Nem meendilli dama kabaelan tu humman et wadalli meikkatlun man-ap-apud kebebbbley e humman hu neieligan etan ni giniling ni annel etan ni tuttu-u.

⁴⁰ Ya meihhullul mewan alin nunman ni bebley hu neieligan etan ni gumek ni annel etan ni tuttu-u, et humman ali meikka-pat ni man-ap-apu eyad puyek. Henilli gumek e tuka bahbahan emin, tep apputen tuddallin emin hu memengngulun man-ap-apu.

⁴¹⁻⁴² Huyyan meikka-pat ni pan-ap-apuan ey megedwa. Na-let pangil ey nekapuy hu pangil e humman keibbellinan ni nangkamdug ni pula niya gumek ni neikapyad dapan etan ni tuttu-u.

⁴³ Ya hakey mewan ni keibbellinan nunman ni nangkamdug ni pula niya gumek ey ippatnad-dalli etan ni aap-apu etan di negadwan bebley ni man-aapu ma-lat wada inna-nu tun pangkakah-hakeyan da, nem endilli tu pambalbalinan humman ni da pehding tep henin kapangkamdugin pula niya gumek e endi silbitu tep kabbubukli.

⁴⁴ Nem yallin pan-ap-apuan idan nunman ey weddaen alin Apu Dios di kabunyan hu hakey ni pan-ap-apuan ni mannananeng e eleg mepappeg, tep endi hakey ni an mengapput ni hi-gatu. Tep hi-gatu anhallaw hu mengapput ni emin ni aap-apud puyek et ebuh tullin mannen-neng.

⁴⁵ Humman ni pan-ap-apuan alin Apu Dios hu keibbellinan etan ni inang-ang mud i-innep mun nepikwal di deplah ni batu, ey endi an nemikwal,

et meitegmil etan di tuttu-un nekapyad gumek, pula, giniling, silber niyad balituk.

Apu patul, huyyaddan inhel kun hi-gam ni keibbellinan ni ini-innep mun nanna-ud ni um-amnun hakey alin aggew ey hi Apu Dios, e eta-gey ni peteg hu nengipeamtan hi-gam.”

Ya neipeta-geyan ni saad Daniel

⁴⁶ Dingngel nan patul e hi Nebukadnessar human ni inhel Daniel ey nanyuung et dayawen tu hi Daniel. Et imandal tuddan tutu-u e man-appit ida niya gihheben da bangbanglun penaydayaw dan Daniel.

⁴⁷ Immehel etan patul et kantun Daniel ey “Inamtak law e ya etan Dios mu hu keta-tageyyan di emin ni dios. Hi-gatu hu Ap-apun emin ni patul niya hi-gatu hu kamengidwat ni kabaelan ni tuun mengewwat ida etan ni kamekapkapyan hi-gatsun tuun eleg tayu hanawat, tep indawat tun hi-gam hu kabaelan mun mengamtan keibbellinan ni ini-innep ku.”

⁴⁸ Entanni ey nambalin nan patul hi Daniel ni governor di Babilon niya hi-gatu law hu apuddan emin ni konsihal di baley tu. Ey indawtan tu hi Daniel ida etan ni nangkenginan kaidawat ni patul idan tuu tu.

⁴⁹ Inungbal Daniel hi patul ma-lat idwatan tudda dama etan tellun impan-edum tun hi Shadrak, hi Meshak, et hi Abednego ni eta-gey ni saad dad bebley di diman Babilon, ey inebulut tu. Nem hedin hi Daniel, man nannaneng ni nangngunud baley patul.

3

Ya nengioldenan Nebukadnessar ni penay-dayawan idan emin ni tuu etan ni impekapyatun balituk ni tuttu-u

¹ Entanni ey nampekapyatun hi patul e hi Nebukadnessar ni balituk ni tuttu-un nahyam ni piyeh hu kasina-gey tu niya heyam ni piyeh hu kainetteng tu et tu paituun di Dura, e nedeklan ni puyek di probinsiya di Babilon.

² Negibbuh ni kinapya da et paeyag tudda hu opisyal tud kebebbley di Babilon ma-lat daydayawen da humman ni balituk ni tuttu-un impekapyatun. Emin ida aap-apu, yadda governor, yadda konsihal tu, yadda treasurer, yadda huwet, niyadda etan edum ni opisyal di kebebbley di Babilon ey neamung idan mekidaydayaw.

³⁻⁴ Yan eman ni neamungan dad hinangga etan ni tuttu-u, ey wada etan hakey ni opisyal ni immehneng et itkuk tu e kantuy “Hi-gatsun emin ni neamung ni katuutuun nambakbaklang hu bebley ni nalpuan tu, ya nahlagan tu, niya hapit tu, dengel yu eya olden nan patul:

⁵ Hedin dedngelen yu hu tenul ni tangguyup, ya tullaling, ya ingngiing, ya ekbiw, ya gitalah niyadda etan edum ni kapetnul, man panyuung itsun emin ma-lat daydayawen tayu eya balituk ni tuttu-un impekapyatun nan patul tayun hi Nebukadnessar.

⁶ Yadda etan eleg manyu-ung ni menaydayaw eyan tuttu-u ey meibbeng idad kaumhinyab ni apuy.”

⁷ Et hanniman neipahding e dingngel idan tutu-u hu impatnul da ey nanyuung idan emin etan neamung ni tutu-un nambakbaklang hu bebley ni nalpuan da, ya hapit da niya nahlagan da, et daydayawen da etan tuttu-un impekapyan patul e hi Nebukadnessar.

⁸ Nem wadadda edum ni iBabilon ni limmaw nan patul et da idiklamuh ida Jews.

⁹⁻¹⁰ Kandan patul e hi Nebukadnessar ey “Ya kayyaggud ey mannenneng kan mategu e Apu patul! In-olden mu e emin hu tuu ey mahapul ni manyu-ung idan menaydayaw etan ni tuttu-un impekapyam hedin dedngelen da hu tenul ida etan ni kapetnul.

¹¹ Niya in-olden mu e ya tuun eleg tu u-unnuda humman ni olden mu, ey mahapul ni meibbeng etan di kaumhinyab ni apuy.

¹² Nem wadadda Jews ni ap-apuddan probin-siya eyad Babilon ni eleg mengu-unnud nunman ni olden mu e hi Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego. Eleg da daydayawa dios mu niya eleg ida manyu-ung ni menaydayaw etan ni tuttu-un impekapyam.”

¹³ Dingngel patul humman ni indaddatteng dan hi-gatu ey nemahhig bunget tu et tuddalli paewit humman idan tellun lalakkid hinangga tu

¹⁴ et kantun hi-gaday “Kaw makulug numan ni eleg yu daydayawa hu dios ku niya eleg kayu manyu-ung ni menaydayaw etan ni balituk ni tuttu-un impekapyak?

¹⁵ Mahapul ni hedin petnul dadda etan tang-guyup, ya tullaling, ya ingngiing, ya ekbiw, ya gitalah niyadda etan edum ni kapetnul ey

manyu-ung kayun menaydayaw etan ni tuttu-u ma-lat kayyaggud meippahding ni hi-gayu. Nem hedini kahing kayu, man dakeyu bebkahen etan di kaumhihinyab ni apuy. Et makkaw et wada hu edum ni dios ni an mengihwang ni hi-gayu?”

¹⁶ Himmumang hi Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego ey kanday “Apu patul, eleg mi ippatnan menandin annel mid hinanggam.

¹⁷ Ngenamung hi Dios min kan bega-en ni hi-gami. Hi-gatu hu mika iddinél ni mengihwang ni hi-gami etan di kaumhihinyab ni apuy niyad hipan pehding mun hi-gami.

¹⁸ Nem anin na-mu dedan ni kantu et eleg dakemi hellaknibin hi-gatu, et panna-ud min hi-gam e apu patul e eleg mi daydayawa hu dios mu niya eleg kami manyu-ung ni menaydayaw etan ni tuttu-un imekapyam.”

¹⁹ Dingngel patul humman ni impanumang da ey nema-man limmedang hu angah tun bunget tun hi-gada. Et iolden tuddan tuu tu e peetteng da etan apuy ni da pengibkahan ni hi-gada et mangkappitu hu kainetung tu.

²⁰ Ey minandal nan patul ida etan keka-kalatan ni sindalu ma-lat baluden dad Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego ma-lat dadda ibkah di kaumhihinyab ni apuy.

²¹ Et dadda baluden humman ni tellu et bebkahen daddad apuy e nannaneng hu balwasi da niya taddung da.

²² Yadda etan guwalyan patul ni an nengibkah ni hi-gadad apuy ey netey ida kumedek tep negiheb ida etan di nemahhig ni atung etan ni apuy.

²³ Et humman neipahding e hinammad dan binelud di Shadrak, hi Meshak, ni hi Abednego et meibbeng idad gawwa etan ni kaumhinyab ni apuy.

²⁴⁻²⁵ Nem entanni ey pinhakkeyey immehneng hi Nebukadnessar tep natngan inang-ang tu et kantuddan opisyal tuy “Ang-ang yu kedi, kele nealay eleg ida meettungi? Niya kele epat ida eman nakka ang-ang-angan kaumleniklikweh di apuy? Kaw beken ni tellun ebuh hu binelud yun da bingkah diman?” Himmumang ida etan opisyal et kanday “Tam em, Apu patul, telludda kayan ebuh hu binelud mi!” Ey kan tu mewan ey “Nem ang-ang yu kedi! Eleg ida mabelud niya heni anghel eman neika-pat.”

²⁶ Et meihnup hi patul et tekukan tuddad Shadrak, hi Meshak, ni hi Abednego, et kantuy “Hi-gayun bega-en ni Keta-ta-geyyan ni Dios, kaukat kayulli eyad apuy!” Et ebuhe maukat ida.

²⁷ Immaliddan emin hu opisyal nan patul, yadda gubernor di Babilon, yadda konsihal tu et ang-angen da ey eleg idan hekey maetungan di apuy. Anin ni balwasi da niya bewek da et endin hekey hu an negiheb. Anin ew ngun hamuy ni ahuk et endin hekey hu kamehemmy ni hi-gada.

²⁸ Et kan Nebukadnessar ey “Daydayaw tayu hu Dios ni kau-unnudad Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego. Makulug ni hi-gatu hu nengitu-dak ali etan ni anghel ni an nengihwang ida eyan bega-en tun kamengiddannel ni hi-gatu et mukun eleg idan hekey maetungan di apuy. Eleg ida tumekut ni mengehing etan ni olden ku, anin ni inamta

da e ketteyyan da tep ebuh etan Dios dan daka u-unnuda.

²⁹ Et humman hu, yan nunya ey i-olden ku law e emin kayun katuutuud kebebbebley anin ni nambakbaklang hu nahlagan tu niya hapit tu ey mahapul ni lispituhen yu hu Dios di Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego. Tep endi edum ni Dios ni kabaelan tun mengihwang idan kamengid-dinnel ni hi-gatu henin impahding tuddan eyan tellu. Et ya tuun eleg tu u-uunnuda huyyan olden ku ey metennegteg hu annel tu niya mebahbah hu nanha-adan tu.”

³⁰ Meippalpun nunman ey impeta-gey nan patul hu saad di Shadrak, hi Meshak ni hi Abednego di ngunu dad Babilon.

4

Ya meikkadwan ini-innep nan Nebukadnessar

¹ Entanni ey impalaw nan Nebukadnessar huyyan pinhed tun peamtaddan katuutuud kebebbebley ni nambakbaklang hu nahlagan da niya ehel da.

Kantuy “Ya kayyaggud ey melinggep kayun emin!

² Nakka um-amleng ni mengippeamtan hi-gayu meippanggep idan kamekapkapyan eleg tayu han-awat niya tayu kaketngain tuun impeang-ang nan Apu Dios e Keta-ta-geyyan ni hi-gak.

³ Humman idan kamekapkapyan eleg tayu han-awat niya tayu kaketngain tuun impeang-ang tun hi-gak hu keang-angan tun makulug ni et-eteng

hu kabaelan tu, niya hi-gatu hu kekkakkayyag-gudan! Hi-gatu hu mannananeng ni man-ap-apu niya eleg mepappeg hu pan-ap-apuan tu.”

⁴ “Hi-gak ey kedangyan nak niya kakkayyaggud hu biyag ku et nakka man-an-anla.

⁵ Nem entanni ey nan-i-innepak ni angge-takkut.

⁶ Et nak ida paeyag ni emin hu nelaing ni konsihal ku ma-lat ehelen da hu keibbellinan nunman ni nak ini-innep.

⁷ Et umliddan emin hu nelaing ni magic yadda mangkapelad, yadda maenap niyadda daka dibbaa bittuwen, nem endin hekey ni hi-gada hu nengamtan keibbellinan tu humman ni nak inang-ang di i-innep ku.

⁸⁻⁹ Entanni ey immali hi Daniel, e nengihuldungan kun ngadan ni dios kun hi Belteshasar, et hi-gatu hu nengibag-an kun keibbellinan etan ni ini-innep ku, tep dingngel kun wadan hi-gatu hu ispirituh idan dios. Et kangkun hi-gatu ey ‘Belteshasar, e ap-apuddan maebig, inamtak e wadan hi-gam hu ispirituh idan dios et mukun inamtam hu hipan eleg amtan tuu. Ehel mu keibbellinan eyan ini-innep ku.

¹⁰ Ini-innep ku e wada kumangngu hu et-eteng ni keyew ni simmemel di gawwa eyan puyek.

¹¹ Neetteng ey dinteng tu hu kabunyan et kameuhdungin emin hu tuud puyek.

¹² Nemahhig ni mabulung et kapanhiddumidan animal di muyung niyay kapambubbuyyaidan sisit hu pangetu niya makallameh, e dammutun me-peng ni emin hu tuud puyek ni lameh tu.

13 Nakka nemnemnema hu keibbellinan tu humman ni nak inang-ang ey wada inang-ang kun anghel ni kamangkeleh beng alid kabunyan.

14 Ey simmekuk e kantuy: Lengeh yu eya keyew et pambengwahan yu hu pangetu niya panhelanghang yun emin hu bulung tu. Ey pan-iwehit yuddan emin hu lameh tu. Em, pandegyun yudda etan nampanhidum di hengeg tun animal niya pan-abul yudda etan sisit di pangetu et lengehen yu.

15 Nem hedin ya tunged tu niya lamut tu, man anin ni diman. Nem lipesi yun gumek niya giniling et anin ni eway yud mahlek. Diman humman ni patul ni neieligan nuntan ni keyew et anin ni mededelnu niya anin ni mekihha-ad idan animal di muyung.

16 Tep mambalin alin henin nemnem ni animal hu nemnem tun pitun toon.

17 Impeamtaddan kakkayyaggud ni anghel huyyan kastigu tu. Humman pengi-ang-angan emin ni tuu e ya Keta-ta-geyyan ni Dios hu nangged ni emin ni pan-ap-apuan eyad puyek niya ngenamung tun menuddun pan-ap-apun tuu. Anin ni nebah saad tu et hi-gatu tudduen tun man-ap-apu.

18 Huyya, e Belteshasar, hu ini-innep ku. Ehel mu hu keibbellinan tu. Tep emin ida nangkenemneman ni kaumtugun ni hi-gak eyad nan-ap-apuan kud Babilon ey eleg da amta keibbellinan tu. Nem hedin hi-gam, man inamtam, tep wadan hi-gam hu ispirituh idan kakkayyaggud ni dios.'

19 Yan nangngelan Daniel (e Belteshasar hu hakey ni ngadan tu,) nunya ey nahngang et eleg

umhel ni nekemtang. Nem kangkun hi-gatuy 'Belteshasar, entan tu tattakusi hu ini-innep ku niya keibbellinan tu.' "

Immehel law hi Daniel ey kantuy "Apu patul, hamban yadda buhul mu hu keippahdingan tu humman ni ini-innep mu, et beken ni hi-gam ey.

²⁰ Inang-ang mud i-innep mu hu keyew ni eta-gey ni peteg e dinteng ni utduk tu kabunyan et kameuhdungin emin hu tuud puyek.

²¹ Nemullubullung et kapanhihhiddumiddan animal di muyung, ey nemangngapangnga et kapambubbuyyaidan sisit, niya nanlameh et dammutun kame-peng ni emin hu tuud puyek.

²² Apu patul, hi-gam hu neieligan tu humman ni keyew, tep immetteng hu kabaelan mu et heni ka etan ni keyew ni dinteng tu kabunyan, niya sinekup ni nan-ap-apuan mun emin hu bebley eyad puyek.

²³ Entannit man-ang-ang ka ey wada hu anghel ni nalpud kabunyan e kantuy 'Lengeh yu eya keyew et bahbahen yu, nem diman hu tunged tu. Lipesi yun gumek niya giniling ey inway yud mahlek et anin medeldelnu. Ey diman et makiha-ad idan animal di muyung ni pitun toon.'

²⁴ Heninnuy hu keibbellinan nunman ni ini-innep mu e apu patul e humman hu in-olden ni Keta-ta-geyyan ni Dios ni meippahding ni hi-gam.

²⁵ Medegyun kalli et meidawwi kad kad-an idan tutu-u et ka mei-dum idan animal di muyung et heni kalli bakan mengngan ni helek ni pitun toon. Lelgemem ali ugip, anin ni eleg mahiduman et medeldelnu ka ingganah ebbulutem e ya Keta-ta-geyyan ni Dios hu nangged

ni kapan-ap-apui eyad puyek niya hi-gatu nge-namung ni menuddun pinhed tun pan-ap-apun tutu-u.

²⁶ Ya kei-elligen tu etan tunged niya lamut etan ni keyew ni in-olden etan ni anghel ni meihhanniman, ey mambanggad kalli mewan ni mampatul hedin ebbuluten mu e hi Apu Dios hu ap-apun emin.

²⁷ Et humman hu, dengel mu e Apu patul, et u-unnuden mu eya e-helen kun hi-gam. Isiked mun manliwwat, ya kayyaggud ipahding mu niya peang-ang mu hu hemek muddan nangkewetwet, ma-lat mannananeng ni kayyaggud hu biyag mu.”

²⁸ Emin ida huyya ey immamnun neipahding nan patul e hi Nebukadnessar.

²⁹ Hantoon ni ebuh hu nelabah meippalpu eman ni nan-i-innepan tu, ey limmaw di nedeklan ni atep ni baley tu et kaman-ang-ang ey nemahhig ni tuka hanghangai hu kakinayyaggud ni bebley dad Babilon. Et kantud annel tuy

³⁰ “Anakkayyang hu kakinayyaggud eyan bebley di Babilon! Hi-gak hu nemehwat nunyan kayyaggud ni peteg ni bebley tep et-eteng kabaelan ku et keang-angan ni dayaw ku niya kinapatul ku.”

³¹ Eleg tu imuhen humman ni tuka pan-e-hela ey pinhakkeyey wadalli immehel di kabunyan e kantuy “Hi-gam, e Nebukadnessar e patul, dengel mu eya peamtak ni hi-gam: Bekken ka law ni patul!

³² Ey medegyun ka et meidawwi kad kad-an idan tutu-u et ka mei-dum idan animal di muyung. Et heni ka baka e mammangngan kan helek ni pitun toon ingganah ebbuluten mun hi Apu Dios e Keta-ta-geyyan hu nangged ni emin ni kapan-ap-apuin tuu niya hi-gatu kamenuddun pinhed tun pan-ap-apun tutu-u.”

³³ Pinhakkeyey immamnu humman ni inhel etan ni anghel et medegyun hi Nebukadnessar di kad-an idan tutu-u et an mei-dum ida etan ni kaman-ayyam di puyek et heni law baka e kamammangngan ni helek niya tuka itettemeg hu delnu. Dimmukkey hu bewek tu et henin kadinukkey ni dutdut ni tulduh niya dimmukkey ida hu kuku tu et henidda kimeng ni sisit.

Ya nenaydayawan law Nebukadnessar nan hi APU DIOS

³⁴ Negibbuh etan pitun toon ey nambangngad law ni kakkayyaggud hu nemnem nan Nebukadnessar et kantuy “Intangaw kun Apu Dios di kabunyan ni pengippeang-angan kun nantutuyyuan kud liwat ku ey nambangngad law ni kakkayyaggud hu nemnem ku. Et daydayawek law etan Keta-ta-geyyan ni Dios e wadan ingganah.

Hi-gatu hu mannananeng ni man-ap-apun ingganah.

³⁵ Ya tuka penang-ang ni tutu-u eyad puyek ey endi silbi da. Hi-gatu ngenamung ni pinhed tun pehding ni hi-gada, anin idan aanghel di kabunyan. Ey endi hakey ni tuun dammutun mengippesiked ni pinhed tun pehding winu

an mengibga hedin kele nealay hanniman tu pehding.”

³⁶ “Yan neibangngadan dedan law ni kayyaggud ni nakka pannemnem ey neibangngad ni hi-gak hu dayaw ku, ya kelebengan kun mampatul, niya dayaw ni nan-ap-apuan ku. Ey ida kamang-gagaya etan ida kaumtugun ni hi-gak niyadda opisyal kun memangngad ni hi-gak et hi-gak mewan hu patul da, niya e-etteng anhallaw hu dayaw kun nunya nem yan nunman.

³⁷ Et humman hu, hi-gak e hi Nebukadnessar, ey nakka kulluga law niya nakka daydayawa etan Patul di kabunyan. Neiptek numan niya limpiyuh ni emin hu tuka pehding niya kabaelan tun pebabah ida tuun kamampahhiya.”

5

Ya etan neitudek di dingding

¹ Nelabah hu pigan toon et mambalin ni patul hi Belsassar. Et hakey ni aggew ey nampahemul di baley tu et paeyag tudda hu hanlibun opisyal tu et mengi-innum ida.

²⁻³ Ida kamengi-innum ey minandal Belsassar ida bega-en tu e peukkat dadda balituk niya silber ni basuh niyadda mahukung ni duyu, et humman ida nengiinumman ida etan ni opisyal tu, yadda aahwa tu niyadda etan edum ni biin imbilang tun ahwa tu. Humman ida hu duyu niya basuh ni imbesik lan ammed tun hi Nebukadnessar di Tempol di Jerusalem.

⁴ Yan nunman ni neammuumungan da ey dinaydayaw dadda hu kinapya dan dios dan

nekapyad balituk, silber, giniling, gumek, batu niya keyew.

⁵ Endi maptek ey inang-ang da hu ngamay ni tuun kamantuddek etan di dingding ni neipet-
tekan ni kengkeh. Inang-ang daman patul
humman ni ngamay ni kamantuddek

⁶ ey kimmuphat ni takut tu niya
kamanggegeygey hu heli tu.

⁷ Et itkuk tun daddalli eyyagan ida etan mae-
big, yadda maenap niyadda etan daka dibbaa
hu bittuwen. Immalidda et kantun hi-gaday
“Hedin wadan hi-gayu hu hambidbid tu eman
neitudek niya inamta tu hu keibbellinan tu,
man pebalwasian kun madlang ni balwasin
patul, pebanggalan kun balituk niya hi-gatu
hu meikkatlun keta-ta-geyyan hu saad tu eyad
bebley ni nampatulan ku.”

⁸ Nem immaliddan emin hu nelaing ni kaumtu-
gun nan patul ey eleg da amtan memidbid etan
ni neitudek niya eleg da amta keibbellinan tu.

⁹ Et nema-man nemahhig takut nan patul ey
nema-man kimmuphat, nem ida kametemma
etan opisyal tun pehding da.

¹⁰ Dingngel nan hi ina etan ni patul hu kalang
nan patul et yadda opisyal tu, et humgep etan
di daka panhahamuli et kantuy “Apu patul, ya
kayyaggud ey mannenneng kan mategu! Entan
tattakut mu ma-lat eleg ka kumukuphat.

¹¹ Wada eyad bebley ni nan-ap-apuam hu
hakey ni tuun wadan hi-gatu hu ispirituh idan
dios. Ya lan nampatulan nan amam e hi
Nebukadnessar ey neamtaan hu laing tun endi
kei-ingngehan tu e heni dama dios. Et pambalin

nan amam ni ap-apuddan nelaing ni magic, yadda maebig, yadda maenap, niyadda etan daka dibbaa hu bittuwen.

¹² Hi Daniel ngadan tu, nem nginedanan Nebukadnessar ni hi Belteshasar. Nelaing niya nenemneman ey amta tu hu keibbellinan ni i-innep niya hipan kamekapkapyan eleg tayu han-awat ni tuu. Et hedin kuma, man muli impaeyag humman ni tuu et hi-gatu pengibbeggaan mun keibbellinan eyan neitudek.”

¹³ Et dalli aygan hi Daniel, et kan nan patul ni hi-gatuy “Kaw hi-gam hi Daniel e hakey ni ingkuyug alid ama eman ni nalpuan dad Judah?

¹⁴ Dingngel ku e wadan hi-gam hu ispirituh idan dios, ey nelaing ka niya nenemneman ka.

¹⁵ Impaeyag kudda etan nelaing ni kaumtugun ni hi-gak, yadda maebig, niyadda etan daka dibbaa hu bittuwen, ma-lat bidbiden da huyyan neitudek et ehelen da keibbellinan tu, nem endin hi-gada hu nengamta.

¹⁶ Nem hedin hi-gam, man dingngel ku e amtam hu keibbellinan idan neligat ni meewwatan niya amtam keibbellinan idan kamekapkapyan eleg han-awat ni tuu. Hedin hambidbid mu eya neitudek niya peamtam hu keibbellinan tu, ey pambalwasi dakan madlang ni balwasin patul, pebanggelan dakan balituk niya hi-gam hu meikkatlun keta-ta-geyyan hu saad tu eyad bebley ni nampatulan ku.”

¹⁷ Himmumang hi Daniel ey kantuy “Anin ni eleg mu idawat ni hi-gak ida huttan ni inhel mu. Hedin pinhed mu, idwat mun edum. Tep anin ni

endi iddawat mun hi-gak et bidbidek ngu dedan eya neitudek niya e-helek keibbellinan tu.

¹⁸ Apu patul, inamtam e impambalin nan Apu Dios e Keta-ta-geyyan hi amam lan hi Nebukadnessar ni nandingngel, kamedaydayaw niya kametbal di emin ni patul.

¹⁹ Hi-gatu hu keta-ta-geyyan idan patul di puyek et emin hu tuud kebebbebley, anin ni nambakbaklang hu nahlagan da niya hapit da, et ida kaumgeygey ni takut dan hi-gatu. Hedin pinhed tun pepettey hu hakey ni tuu, man tuka pepettey. Ey hedin eleg tu pinhed ni pepettey hu hakey ni tuu, man eleg tu pepettey. Tuka iddawsin keiddeyyawan hu tuun pinhed tun meidaydayaw, nem tuka babba-inga hu tuun pinhed tun be-ingen.

²⁰ Nem entanni ey nambalin ni kamampahhiyya, ey kahing niya mabunget, et ekalen Apu Dios di tuka pan-ap-apui et endi law kamengidaydayaw ni hi-gatu.

²¹ Ey nedegyun et meidawwid kad-an idan tutu-u niya nambalin ni henin nemnem ni animal hu nemnem tu, et an mei-dum ni donkey di muyung. Nannangngan ni helek e heni baka niya intettemmeg tu hu delnu, ingganah inebulut tun hi Apu Dios di kabunyan, e Keta-ta-geyyan, hu nangnged ni emin ni nan-ap-apuan ni tuud puyek niya hi-gatu hu ngenamung ni menuddun pinhed tun man-ap-apu.

²² Nem hi-gam ni neihullul ni hi-gatu, ey eleg mun hekey pebahbah hu annel mun Apu Dios, anin ni inamtam ni emin ida huyyan neipahding lan amam.

²³ Ngehay mun Apu Dios di kabunyan hu mu nengipeukatan ida etan ni basuh niya duyun nalpullid Tempol tu, et pengiinnuinnuman yudan opisyal mu, yadda aahwam niyadda etan edum ni biin imbilang mun ahwam. Em, nenginuinum kayu niya dinaydayaw yudda kinapya yun dios yun nekapyad balituk, silber, gumek, batu niya keyew, anin ni eleg da handengel, eleg da han-ang-ang niya endi inamta da. Ma-nudda humman idan beken ni makulug ni dios, tep dinaydayaw mudda ey eleg mu dayawen hi Apu Dios di kabunyan, e nengidwat ni biyag mu niya hi-gatu ngenamung ni meippahding ni hi-gam.

²⁴ Et mukun impaeli tu etan ngamay et tu itudek di dingding hu meippahding ni hi-gam.

²⁵ Ya bidbid idan nunman ni neitudek ey kantuy: Bilang, Bilang, Bel-at, Gadwa.

²⁶ Ya keibbellinan ni 'Bilang,' ey binilang nan Apu Dios hu aggew ni kepappegan ni pan-apuan mu.

²⁷ Ya keibbellinan etan ni 'Bel-at,' ey heni daka ingkiloh nan Apu Dios ey kulang bel-at mu tep angkepaw ka.

²⁸ Ya keibbellinan ni 'Gedwa,' ey megedwa eya bebley ni nan-ap-apuam, et sakupen idan iPersia niyadda iMedia."

²⁹ Negibbuh hi Daniel ni immehel et mandalen nan Belsassar ida bega-en tu et balwasian da hi Daniel ni madlang et banggelan dan balituk. Ey nambalin tu hi Daniel ni meikkatlun keta-tageyyan hu saad tud bebley ni nan-ap-apuan tu.

³⁰ Yan nunman ni hileng, ey pintey da hi Belsassar e patul di Babilon

³¹ et maihullul ni nampatul hi Darius e iMedes e na-nem et dewwa hu toon tu. *

6

Ya da nengiha-adan Daniel di kubkubban idan layon

¹ Yan eman ni hi Darius law hu neihullul ni patul di Babilon ey nannemnem et pumilin hanggatut et dewampulun governor ni man-ap-apud kebebbeley di Babilon.

² Ey pinutuk tu hi Daniel et yadda dewwan edum tun pan-ap-apuddan emin nunman ni governor niya memaddang ni hi-gatu ma-lat ya kayyaggud hu meippahding di bebley ni nampatulan tu.

³ Eleg maeyapaw ey inang-ang nan patul e i-imman ni peteg hu kapehpehding nan Daniel di ngunu tu nem yadda etan dewwan edum tu niyaddan emin etan governor. Et tuka nem-nemneman ihha-ad hi Daniel ni pan-ap-apuddan emin ni opisyal tud nampatulan tu.

⁴ Entanni ey ida kaum-ameh etan dewwan edum tu niyadda etan governor et ida kaumhamahamak ni meihlan pehding Daniel di ngunu tu, nem endin hekey hu daka hemmaka, tep limpiyuh hu tuka pehpehding. Endi hu el-eleg ni tuka pehding niya endi hu tuka tellamad ngunu tu.

⁵ Wada law hakkey ni hi-gada ey kanday “Endi mannuman hu tayu hemmaken ni pebehul

---

* **5:31 5:31** Ang-ang yu hu Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 niya 51:28. Ang-ang yu dama Daniel 6:28.

tayun Daniel. Ebuh hu tuka pengu-unnudin tugun etan ni Dios tun dammutun wada hu pambehhulan tun patul.”

6-7 Et lumaw idad kad-an patul et kanday “Ya kayyaggud ey mannenneng kan mategu! Emin kamin kamampaptek eyad nan-ap-apuam, hi-gamiddan superbaysor, yadda gobernador, yadda meihhayned idan gobernador niyadda edum ni aap-apu ey nantetebbalan kami e kayyaggud hedin mengapya ka e apu patul ni olden et iolden mu e eleg mei-ebbulut ni telumpulun aggew ni wada hakey ni tuun an mandasal di dios tu winu hipan tuu. Hi-gam ni ebuh e apu patul hu dammutun pandasalan da. Hedin wada eleg mengu-unnud nunyan olden mu ey tayu e-gahen di kubkubban idan layon.

8 Hedin ebbuluten mu huyya, man paitudek mu et pilmaan mu ma-lat endi dammutun an mehullulan henin olden idan Medes niyadda iPersia e eleg mabalin ni mehullulan.”

9 Inebulut Darius hu inhel dan hi-gatu, et kapyae da etan olden et pilmaan tu.

10 Dingngel Daniel humman ni olden, nem imanemut kumedek di baley tu et lumaw etan di kuwaltuh di ha-pat, e yadman tuka pandasalin nampitlun kewa-wa-wa, et mandukkun et mandasal nan Apu Dios di pettek ni habhabyen ni neihanggad appit ni Jerusalem.

11 Neiunud ida etan opisyal ni kaumhamahamak ni pebehhul dan Daniel ey hina-kupan dan kamandal e kamambeggan baddang etan ni Dios tu.

¹² Et ebuhe lumaw idan an mandaddatteng nan hi patul. Et kandan hi-gatuy “Apu patul, kaw beken ni makulug e wada pinilmaam ni olden e yan telumpulun aggew ey endi an mandasal di dios tu winu hipan tuu, tep hi-gam ni ebuh hu dammutun pandasalan da? Ey pinilmaam e ya tuun eleg mengu-unnud ni nunman ni olden mu ey an e-gahen di kubkubban idan layon.”

Immehel hi patul ey kantuy “Em, humman hu pinilmaan kun olden. Ey humman ni olden ey mahapul ni meunnud henin olden idan Medes niyadda iPersia e eleg mabalin ni an mehullulan.”

¹³ Et kandan patul ey “Hi Daniel, e hakey ni balud ni iJudah, ey eleg daka lispituha niya eleg tu u-uunuda humman ni olden mu, tep ingganah nunya ey kamampitlun mandasal ni dios tun kewa-wa-wa.”

¹⁴ Dingngel patul humman ni inhel da ey maggeh ni peteg hu nemnem tun tu nemilmaan ni nunman ni olden et iaggew tu nemnenemnem ni pehding tu ma-lat eleg mekastigu hi Daniel.

¹⁵ Nem humman hu mahmahdem ey nambanggad ida mewan etan opisyal tu et kanday “Apu patul, inamtam e ya olden idan Medes niyadda iPersia ey eleg mabalin ni an mehullulan.”

¹⁶ Et iolden law nan patul e da ellan hi Daniel et da egahen di kubkubban idan layon. Kantun Daniel ey “Ngenamung ew hu Dios mun muka paka-u-unnudan mengihwang ni hi-gam.”

¹⁷ Ida immalan batun inde-hil dad heggeppan etan ni kubkubban idan layon et imalkan patul

hu malka tu et ya malkaddan opisyal tu malat endi tuun an umlaw di kad-an Daniel ni an mengihwang ni hi-gatu.

¹⁸ Nambanggad hi Darius di baley tu, nem eleg mangan niya eleg um-ali ugip tun nunman ni hileng. Ey eleg tu pinhed ni wada mengipeamleng ni hi-gatu.

¹⁹ Nawa-wan nunman et humelaman hi patul di kubkubban idan layon et papuut tun an menangang hedin hipa hu neipahding nan Daniel.

²⁰ Dimmateng diman et tekukan tu hi Daniel e kantuy “Daniel, e bega-en nan Apu Dios e wadan ingganah! Wada-et anhan ni inhewang dakan Dios mun muka paka-u-unnuda et eleg daka kanen idan layon?”

²¹ Himmumang hi Daniel ey kantuy “Apu patul, ya kayyaggud ey mannananeng kan mategu!

²² Intu-dak alin Apu Dios hu anghel tu et imiden tu hu bungut idan layon et eleg da-ak kanen, tep inamta tu e endi bahul ku niya endi nak impahding ni hi-gam ni lawah.”

²³ Immamleng ni peteg etan patul tep endi an neipahding nan Daniel et iolden tu et da guyuden hi Daniel et ang-angen da ey endin hekey hu nelunggidan di annel tu, tep impaptek nan Apu Dios e nengidinelan tun biyag tu.

²⁴ Hedin yadda law etan tuun nengidiklamuh nan Daniel, man an ida impadpap nan patul et anin ida ahwa da niyadda u-ungnga da ey neki-la dadada et dadada pan-egahen di kubkubban idan layon. Hedin inggah daddad kubkub, man eleg da dettenga hu puyek tep kapanhikmataddan layon ni nanhimbaba-nutan dadada.

25 Entanni ey nengapyan olden hi Darius et palaw tud tutu-ud kebebbebley di nan-ap-apuan tun nambakbaklang hu nahlagan da niya hapit da. Kantu etan di impaitudek tun olden tuy

“Ya pinhed ku ey kayyaggud kayun emin. Katu-utuud kebebbebley di nan-ap-apuan ku,

26 yan nunya ey i-olden ku e mahapul ni ya tekkutan yu niya daydayawen yu ey ya etan Dios ni kakulluga niya kau-unnudan Daniel. Humman ni Dios ey wadan kenayun niya man-ap-apun ingganah. Ya nan-ap-apuan tu ey endi tu kebabahan niya mannananeng ni ingganah hu et-eteng ni kabaelan tu.

27 Humman ni Dios ey tuka hellaknibi tutu-u tu niya tuka pehding hu kaketngain tuu di kabunyan niyad puyek. Hi-gatu hu nengihwang nan Daniel et eleg kanen idan layon.”

28 Yan nampatulan nan Darius et hi Cyrus e iPersia ey kakkayyaggud hu neipahpahding nan Daniel. *

7

Yadda etan epat ni anggetakkut ni animal ni inang-ang Daniel di i-innep tu

1 Wada hakey ni hileng ni nan-i-inneppak et itudek ku hu inang-ang kud i-innep ku. Yan nunman hu nemangulun toon ni nampatulan nan Belsassar di Babilon.

² Heninnuy hu ini-innep ku: Man-ang-anggak kumangngu ey nemahhig hu dibdib ni kamelpud

---

* **6:28 6:28** Ang-ang yu hu Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 et ya 51:28. Ang-ang yu dama Daniel 5:31.

nambinbina-hil etan di inang-ang kun baybay e ida kamanhiphipngat di gawwa tu et endi maptek ni kalawwin danum.

³ Entanni mewan ey neukat alid baybay hu epat ni nambakbaklang ni etta-teng niya anggetakkut ni animal.

⁴ Ya etan nemangulu ey heni layon hu ang-ang tu, nem nepayakan ni heni payak ni tulduh. Nakka ang-ang-anga ey nelekha payak tu. Neipeehneng e heni tuu et meidwatan ni nemnem ni tuu.

⁵ Ya etan neikadwa ey heni bear e immehneng di dewwan heli tu e wada ingkamil tun tellun genit ni taglang. Entanni ey wada hu dingngel kun immehel e kantuy “Mu pan-ekan hu tuu ingganah mehingla ka.”

⁶ Ya etan neikatlun inang-ang kun neukat alid baybay ey heni leopard hu ang-ang tu, nem epat hu ulu tu niya wada hu epat ni payak tun heni payak ni sisit. Neidwat ni hi-gatu hu kelebngan tun man-ap-apu.

⁷ Ya etan neika-pat ni inang-ang ku ey nemahhig ni anggetakkut niya na-let ni peteg. Etta-teng hu ngipen tun heni gumek et tudda kapangketketa hu tuka dedpapa ni nan-ekan tudda. Ey tudda kapan-ideyapdap hu sindaan tu. Hin-appil hu ang-ang tudda etan di edum, e hampulu ha-duk tu.

⁸ Nakka itettekel etan ida ha-duk tu ey inang-ang kun neukat ali hu ekkeket ni ha-duk et hekilen tudda etan tellu. Humman ni ekkeket ni ha-duk ey nemataan ni heni matan tuu niya wada bungut tun kamampahhiyyan kaman-e-ehhel.

⁹ Yan nunman mewan ni nakka man-ang-ang-ang ey kamangkeihha-ad ida hu kayudungin patul et lumaw hi Apu Dios e wadan ingganah et an yumudung ni man-huwet. Ya balwasi tu ey makablah e heni dallallu. Anin ya bewek tu et makablah e heni dutdut ni kalneroh. Ya etan yinudungan nunman ni man-ap-apu ey nahlian ni henin helin talak e kamantettebbel.

¹⁰ Et henilli danum ni kamambulbulubul di wangwang hu apuy ni kameukkat etan di yinudungan tu. Wadadda kalibulibun anghel di kad-an tun daka pan-ippahding hu neitudun ngunnuen da. Niya immen ida damad hinangga tu hu kemilyomilyon ni kamenehhegged hedin hipa hu e-helen tun pehding da. Entanni ey neilepu law hu panhummalayaan etan ni huwet ey nebekyag ida etan libluh tu.

¹¹ Naneng tun nakka man-ang-ang-ang ey nakka deddengngela etan ekkeket ni ha-duk e tagan tun kamampahhiyyan kaum-eheehel. Entanni ey inang-ang kun pintey da etan meikka-pat ni animal et da bekahen hu annel tud apuy et magiheh.

¹² Yadda etan tellu ey eleg dadda ni pateyen, nem na-kal hu kelebengan dan man-ap-apu.

¹³ Entanni mewan ey wada inang-ang kun heni hi-gatu etan pengulwan ni emin ni tuu e nalpulid kabunyan ey linikweh ni kulput. Immelad kad-an etan ni Wadan Ingganah et ipengulu dad hinangga tu. *

---

* **7:13 7:13** Ang-ang yu hu Matthew 24:30 ey 26:64, Mark 13:26, 14:62 niya Luke 21:27

¹⁴ Neidwat ni hi-gatu hu kelebengan tu, ya kabaelan tu niya keiddeyyawan tu ma-lat hi-gatu hu pan-ap-apun katuutuud kebebbeley ni nambakbaklang hu nahlagan da niya ehel da. Hi-gatulli hu mannananeng ni man-ap-apu niya endi hu an kebahbahan ni pan-ap-apuan tu, nem mannananeng alin ingganah.

Ya keibbellinan ni ini-innep Daniel

¹⁵ Nemahhig takut ku, tep ya humman ni nak ini-innep.

¹⁶ Et meihnuppak etan ni hakey ni kaman-eh-ehneng diman et ibegak ni hi-gatu hedin hipa keibbellinan idan nunman ni nak ini-innep. Ey kantun hi-gak ey

¹⁷ 'Ya kei-elligen ida etan ni epat ni etta-teng ni anggetakkut ni animal ey humman idalli epat ni bebley ni man-ap-apu eyad puyek.

¹⁸ Nem yallin kegibbuan ni emin ey ihhullul idallin Apu Dios e Keta-ta-geyyan hu pinili tun tutu-u tu, et hi-gada hu meihhullul ni man-ap-apun ingganah.'

¹⁹ Pinuhdanan ku hu meippanggep etan ni neikap ni animal e hin-appil hu ang-ang tu niya nemahhig ni anggetakkut. Kagalagan gumek ni ngipen tu hu tuka dedpapa niya kagudduan giniling ni kimeng tu ni nan-idehidah ni heli tu hu sindaan tu.

²⁰ Ey pinuhdanan ku hu meippanggep etan ni hampulun ha-duk tu et ya etan ek-eket ni ha-duk tun anggetakkut hu ang-ang tun nemataan niya nebungutan, et kamampahhiyyan man-e-ehhel.

Humman ni ek-eket ni ha-duk hu nenek-il ida etan ni tellu et mapugah ida.

²¹ Nakka ang-ang-anga mewan ey kapanggubataddan nunman ni ha-duk ida hu tuun Apu Dios et ngannganih ni apputen tudda.

²² Nem immali hi Apu Dios e Keta-ta-geyyan e Wada dedan nunman et manhuwet ey impengapput tudda pinili tun tutu-u tu. Nedatngan law hu pan-ap-apuan idan tuu tu.

²³ Yahhuy hu inhel etan ni nengibag-an kun keibbellinan ni ini-innep ku: “Ya etan neika-pat ni animal ey humman kei-elligan etan ni meikka-pat alin bebley ni man-ap-apu eyad ta-pew ni puyek. Bimmaklang ali etan di edum ni bebley di puyek. Ey apputen tuddallin emin hu ap-apud edum ni bebley.

²⁴ Ya etan hampulun ha-duk ey humman kei-elligan idalli etan ni hampulun patul ni mampan-ap-apudman e bimmaklang ni bebley. Nem wadalli hu hakey ni mebubbungnet ni hin-appil ni patul et apputen tuddalli hu tellu etan idan hampulun patul.

²⁵ Lawah ali hu e-e-helen tun meippanggep nan Apu Dios e Keta-ta-geyyan ey panliligat tuddalli hu tuun kamengullug nan Apu Dios. Ippatna tullin hullulan ida tugun ni daka u-unnuda, anin idan piyestah da. Humman ni meikka-pat ni man-ap-apu hu pan-ap-apu dan tellu et kagedwah ni toon.

²⁶ Nem kastiguen alin Apu Dios humman ni patul et umpapppeg hu pan-ap-apuan tu.

²⁷ Yallin kegibbuhan ni emin ey iddawat alin Apu Dios e Keta-ta-geyyan idan pinili tun tutu-u

tu hu kelebbean dan man-ap-apun ingganah di kebebbley di puyek. Et-eteng ali kabaelan da, et emin idalli hu edum ni aap-apu ey u-unnuden dadada.

²⁸ Huyya hu pappeg ni ini-innep ku. Umbangun-nak ey kimmuphattak tep nemahhig takut ku, nem endi hu nak nenge-ehhelan eyan nak ini-innep.”

8

Ya ini-innep Daniel ni lakkitun kalneroh niya gelding

¹ Yan eman ni meikkatlun toon ni nampatulan nan Belsassar ey nan-i-inneppak mewan e humman hu meikkadwan i-innep ku.

² Yad i-innep ku ey wada-ak kumangngud Susa, e neluhud ni et-eteng ni bebley di probinsiya di Elam. Et nak kumangngu kaman-eh-ehneng etan di gilig ni wangwang di Ulai

³ ey wada inang-ang kun lakkitun kalneroh ni dewwa ha-duk tun andukkey. Nem andudukkey hu hakey, anin ni nanggillig ni simmu-lu.

⁴ Nakka ang-ang-anga humman ni lakkitun kalneroh ey tagan tu ha-duk e tuka panhadukadda etan edum tun wadad appit ni kakelin-nugin aggew, yad north niyad south. Katekkusidan emin ni edum ni animal di puyek et endi hu hakey ni wada kabaelan tun mengippesikked ni tuka pehpehding. Et entanni ey nambalin ni et-eteng law kabaelan tu et tuka pehding ni emin hu pinhed tun pehding.

5-6 Entanni et nakka nemnemnema hu keibbelinan nunman ey pinhakkey ey iyyalli kamambessik ni lakkitun gelding ni nalpullid appit ni kakelinnugin aggew. Na-let ni peteg ni umbesik e heni eleg umgasin hu heli tud puyek. Humman ni gelding ey hakey ni ebuh hu ha-duk tun wadad nambattanan ni matetu. Immelan tu ha-duken etan lakkitun kalneroh ni dewwa ha-duk tun kaman-eh-ehneng di gilig ni wangwang.

⁷ Indepug tu etan kalneroh et panha-duken tu et mehepngit etan dewwan ha-duk tu. Endi law kabaelan nunman ni kalneroh et tu-lien etan ni gelding et pan-igsin tu, nem endi kameheggag ni kaan memaddang etan ni kalneroh.

⁸ Nema-ma law ni et-eteng ni peteg kabaelan nunman ni gelding. Nem entanni ey nepugah hu ha-duk tu et mahululan ni epat ni etta-teng ni ha-duk ni nambakbaklang hu nengihanggaan da.

⁹ Entanni mewan ey pimmingi hu hakey ida etan ni epat ni ha-duk. Et-eteng kabaelan nunman ni ek-eket ni ha-duk niya sinekup ni nan-ap-apuan tu etan ida bebley di appit ni south niyad appit ni kasimmilin aggew ingganah lad bebley idan tutu-un Apu Dios di Israel.

¹⁰ Nambalin ni et-eteng ni peteg kabaelan tu humman ni pingin ha-duk et gubaten tudda sindalud kabunyan et egahen tudda edum ni bittuwen et pan-igsin tudda.

¹¹ Anin ni ya etan Ap-apuddan sindalud kabunyan et kinehing tu, et pasiked tu hu kamei-appit ni hi-gatun kewa-wa-wa, niya binahbah tu hu Tempol.

¹² Gapuh nunman ni impahding tu ey wadadda law helag Israel ni kamangngenghay. Ey impanhelheltap tudda kamenggullug. Emin etan kapehding idan tuun Apu Dios ni neiptek ni daka penaydayaw ni hi-gatu ey impasiked tu. Ey emin etan pinhed tu ey impahding tu.

¹³ Entanni ey dingngel ku hu hakey ni anghel e kantu etan ni edum tun anghel ey “Pigan tullu hu keippahdingan eyan inang-ang ku? Ey pigan tu hu kegibbuhan ni nemahhig ni lawah ni kemeipahpahding di Tempol et han dammutu mewan ni man-appit ida tuun Apu Dios ni kewa-wa-wan hi-gatu? Ey pigan aggew hu panhelheltapan idan tutu-un Apu Dios niyadda sindalu tu? Niya pigan aggew hu pangngengehhayan dan Tempol?”

¹⁴ Himmumang etan hakey ni anghel ey kantuy “Mengmenglaw ali humman ni lawah ni meippahding ni hanlibu et hanggatut et neliman aggew. * Yan nunman alin tsimpuh ey eleg meippahding etan kapan-appisiddan tuun Apu Dios ni hi-gatun kekakkabbuhaman niya kekahkahdem. Pakkadek ni melebbah huyyan nebilang ni aggew et han mewan mambangngad ni emin etan kakkayyaggud ni kameippahding di Tempol.”

Inhel ni anghel e hi Gabriel hu keibbellinan ni ini-innep Daniel

---

* **8:14 8:14** Ya edum ni version ni Bible ey impakibilang da hu kakkabbuhaman niya mahmahdem ni daka pan-appisi, et humman hu neitudek ni 2,300 tep nandubli hu kadinakel ni impamilang da.

¹⁵ Nakka nemnemnema hu keibbellinan nunman ni nak ini-innep ey pinhakkeyey wada hu heni tuun immehneng di hinanggak.

¹⁶ Entanni ey wadalli kaman-e-hel etan di Wangwang e Ulai e kantuy “Gabriel, ehel mun hi-gatu hu keibbellinan eyan ini-innep tu.”

¹⁷ Immali hi Gabriel et meidagsin hi-gak ey netukkaddak ni takut ku. Et kantun hi-gak ey “Hi-gam e tuun ebuh, ey mahapul ni ewwatam e huyyan inang-ang mud i-innep mu, ey humman idalli hu mekapkapyallin kepappegan ni puyek.”

¹⁸ Kaman-e-ehhel ey nealimudengngak e lim-mukbubbak di puyek. Nem singged tuwak et pehneng tuwak.

¹⁹ Kantu ey “Dengel mu et ehelen kun hi-gam hu meippahding alin kepappegan eyan puyek ni pengippeang-angan Apu Dios ni bunget tu.

²⁰ Ya etan dewwan ha-duk etan ni lakkitun kalneroh ni inang-ang mu, ey humman ida etan bebley di Media niyad Persia.

²¹ Ya etan gelding, ey i-ehneng tu hu bebley di Greece. Ya etan ha-duk di nambattanan ni matetu, ey humman ali etan memengngulun patul di Greece.

²² Yadda etan epat ni ha-duk ni simmemel ni neihullul etan di nehepngit ni ha-duk ey humman idalli etan epat ni bebley ni kegennadwaan ni bebley di Greece. Endillin hi-gada hu meki-inggeh di kabaelan etan ni nemangulu.

²³ Yallin ngannganih ni kepappegan idan nunman e kapan-ap-apui, tep ya nemahhig ni lawah ni daka pehpehding, ey wadalli hu meihhullul ni mampatul ni makabbunget niya nekattalam.

²⁴ Et-eteng ali kabaelan tu, nem eleg ali melpun hi-gatu humman ni kabaelan tu. Nemahhig ali bahbahen tu niya meippahding alin emin hu pinhed tu. Anin idallin et-eteng kabaelan da niyadda tutu-un Apu Dios et bahbahen tudda.

²⁵ Nelaing alin peteg ni umtalam niya umhaul et he-ulen tullu hu dakel ni tuu et apputen tudda. Endilli maptek ey bahbahen tu dakel ni tutu-u ey eleg dalli am-amta. Et-eteng ali pampahhiyyaan tud tuka pehpehding, et anin ali etan ni Keta-ta-geyyan ni Ap-apu et kakkahingen tu. Mettey ali humman ni patul, nem beken alin tuu hu memettey ni hi-gatu.

²⁶ Hedin ya etan meippanggep ni pan-appitan ni kekakkabbuhhan niyan mahmahdem ni inang-ang mud i-innep mu ey makulug ni um-amnudda, nem entan tu ni e-ehhel tep ayepaw ali amnuan tu.”

²⁷ Impandeggeh kun pigan aggew humman ni nak ini-innep. Nem entanni ey inhikal ku et lumawwak di ngunuk ni indawat nan patul ni hi-gak. Nem nanengtun humman ni nak inang-ang di i-innep ku hu nakka pannenemnem, tep eggak han-awat.

9

Ya dasal nan Daniel idan tuun APU DIOS

¹ Ya neihullul ni patul di Babilon ey hi Darius di Media e u-unggan Serses.

² Ya eman ni lapun toon ni nampatulan tu, ey inedaedal ku etan intudek lan Jeremiah ni impeamtan APU DIOS ni hi-gatu, et nakka nen-emnema etan kantun kebahbahan alin bebley di

Jerusalem e mannananeng ni eleg meiyayyaggud ni nepitun toon.

³ Et mampehemmehemmekkak nan Apu Dios di dasal ku. Nantepellak, ey nambalwasi-ak ni langgusih niya yimmudungngak di dep-ul.

⁴ Nandasallak nan APU DIOS e Dios ku, et abuluten ku e nanliwat itsun tutu-u tu. Kangkud dasal kuy “Apu Dios, hi-gam ey eta-gey ka niya hi-gam mika daydayawa. Muka pannananeng ni peang-ang hu et-eteng ni impeminhed muddan neminhed ni hi-gam niya kamengu-unnud ni tugun mu.

⁵ Nem nanliwat kami tep lawah impenahding mi. Nginhay daka e eleg mi u-unnuden ida etan intugun mun neiptek ni pehding.

⁶ Eleg mi mewan u-unnuden ida nalpun hi-gam ni impeamtaddan bega-en mun prophets idan patul mi, yadda edum ni kamengipappangngulun hi-gami, yadda la aammed mi niya hi-gamin emin ni bimmebley.

⁷ Hi-gam, e Apu mi, ey neiptek ni kenayun hu muka pehding. Nem emin kamin tuud Judah niyad Jerusalem niya emin kamin helag Israel ni inwahit mud kebebbley di neihnup niyad edawwi, ey bineibeing mi annel mi tep ya eleg mi pengu-unnudan ni hi-gam.

⁸ Anin ni yadda la patul mi, yadda ap-apu mi niyadda la aammed mi et anggeba-ing hu impahpahding da, tep nanliwaliwat idan hi-gam, e AP-APU mi.

⁹ Nem mahmek ka e Apu e Dios mi, niya muka liwwana hu hipan liwat mi, anin ni eleg mi u-unnuden ni emin hu tugun mu.

¹⁰ Em, eleg daka u-unnuden e APU e Dios mi, tep eleg mi ipahding ida tugun mun in-tenuttuddudda lan bega-en mun prophets ni kamengippeamtan pinhed mu.

¹¹ Emin kamin helag Israel ey inwalleng midda tugun mu niya eleg mi pinhed ni dedngelen hu hipan muka-e-helan hi-gami. Nanliwat kamin hi-gam, et paelim ni hi-gami etan ida ligat niya kastigun intudek lan Moses e bega-en mu.

¹² Impahding mu tu-wangu eman kammun pehding mun hi-gami et yadda ap-apu mi, et deh e nehalhalman hu kapanlelehaniddan tuud Jerusalem nem yadda edum ni tutu-ud puyek.

¹³ Hinelheltap midda humman ni kastigun intudek lan Moses, nem anin ni yan nunya et nanengtun eleg mi ippahding ida etan kamengippeamleng ni hi-gam e APU e Dios mi, tep eleg mi issiked ida etan lawah ni mika pehpehding ma-lat u-unnuden midda makulug ni tuttuddum.

¹⁴ Hi-gam, e APU e Dios mi, ey nandadaddan kan mengastigun hi-gami et deh e kinastigu dakemi. Tep limpiyuh ni emin muka pehding, nem eleg daka u-unnuden.

¹⁵ APU e Dios mi, impeang-ang mu hu et-eteng ni kabaelan mu eman ni nengipenguluan muddan tutu-um ni neni-yan ni Egypt. Et mandingngel ka ingganah nunya. Nem ay anin dedan et nanengtun nemahhig ni kami kamanliwwaliwwat.

¹⁶ Apu, impaenang-ang mu hu binabbal mud-dan tuum ni nunman, anin ni ida kamanliwwaliwwat. Et humman hu, peang-ang mu anhan mewan ni nunya hu binabbal mun hi-gamin nambebley di Jerusalem e bebley ni

neikapyad duntug ni kad-an mu. Baddangi dakemi tep nemahhig ni kapanhimpipihulin tutu-ud kebebbley hu Jerusalem, anin ni higamiddan tutu-um, tep ya liwat mi niya liwat ida lan aammed mi.

¹⁷ Apu Dios, dengel mu anhan huyyan dasal ku e bega-en mun kamampehemhemmek ni higam. Iyayyaggud mu anhan hu Tempol mun nebahbah ma-lat penang-angan ni katuutuu e higam hu makulug ni Dios.

¹⁸ Em, Apu Dios, dengel mu anhan eya dasal ku. Ey uhdungi dakemi anhan ma-lat ang-angen mu eya mika panlelehanin ligat mi niya ma-lat ang-angen mu eya nebahbahan eyan bebley mun Jerusalem. Inamtak e beken kamin kayyaggud tep neliwtan kami, nem kami kamandal ni higam tep inamta mi e mahmek ka niya kabbabba ka.

¹⁹ Apu e Dios ku, dengel mu anhan hu dasal ku et liwwanem hu liwat mi. Ey entan anhan tu ayyapaw pengippahdingam ma-lat wada inna-nu tun keidaydayawan mu, tep tuu dakemin higam niya bebley mu eya bebley mid Jerusalem.”

²⁰ Intagan ku dasal et ehelek ni emin hu liwat ku niyadda liwat idan edum kun helag Israel niya nampehemhemmekkak nan APU DIOS e Dios ku ma-lat iyayyaggud tu Tempol tu.

²¹ Yan nunman ni nakka pandasali ey pinhakkeyey simmayab ali et umlid kad-an ku etan anghel, e hi Gabriel hu ngadan tu e hi-gatu etan anghel ni inang-ang kun nunman di i-innep ku. Yan nunman hu tsimpuh ni kapan-appisin mahmahdem.

²² Kantun hi-gak ey “Immali-ak ma-lat baddangan dakan et awatan mudda etan ini-innep mu.

²³ Inebulut Apu Dios hu dasal mu, tep eteng impeminhed tun hi-gam et adyah ni intudak tuwak alin an mengippeamtan hi-gam eyan pinhed tun peamta. Dengel mu, et ehelek ni hi-gam hu keibbellinan ni ini-innep mu.

²⁴ Kan Apu Dios ey melebbah hu epat ni gatut et nahyam ni toon et han tu pasiked ida etan lawah ni kamekapkapyad bebley tu e Jerusalem niya kapanliwwaliwasiddan tuu tu. Liwwanen tullu liwat idan tuu tu, niya limpiyuh ali law hu meipahpahding ni hi-gadan ingganah. Mambanggad ni hi-gatulli mewan law hu daydayawen dad Tempol tudman Jerusalem ma-lat amnuan ida etan ni ineni-innep niya in-inhel ida lan bega-en Apu Dios ni kaanmengippeamtan pinhed tu.

²⁵ Pakadngel mu et paka-awatan mu e meipalpun pengi-oldenan Apu Dios ni keiyayyaggudan ni Jerusalem ey melebbah hu na-pat et heyam ni toon et ya epat ni gatut et telumpulut epat ni toon et han umli etan patul ni sinudu tu. Meiyayyaggud alin emin hu keltad di Jerusalem niya meihhammad ali mewan law hu nanlinikweh ni batun luhud di diman e bebley. Nem nanengtun panlelehhanan idan tuu hu ligat da.

²⁶ Yan kepappegan tullu humman ni epat ni gatut et telumpulut epat ni toon ey iwwalleng dalli et petteyen da etan sinudun Apu Dios ni pan-ap-apuddan tutu-u tu. Hedin megibbuh ni mekapkapy huyya, man um-aliddalli hu sin-

dalun peellin hakey ni ap-apud edum ni bebley ni memahbah ni Jerusalem et ya etan Tempol. Humman alin tsimpuh ey henin wangwang hedini nedakkel danum e eleg mabalin ni melahet. Tep wadalli gubat niya nemahhig ni ligat e humman implanuh dedan nan Apu Dios.

²⁷ Humman ni ap-apu ey nehammad ali pekitbalan tuddan dakel ni tutu-un pitun toon. Nem hedini melebbah hu tellu et kagedwah ni toon, man kekyaten tulli nekitbalan tu, ey pesikked tulli hu kapan-appisiddan helag Israel nan Apu Dios ni kewa-wa-wa. Niya ihha-ad tulli hu nemahhig ni kabellawan Apu Dios di Tempol tu, et mannananeng alidman ingganah medetengan etan gintud Apu Dios ni ketteyyan tu humman ni ap-apu.”

10

Ya i-innep Daniel di gilig ni Wangwang e Tigris

¹ Ya eman ni katlun toon ni nampatulan nan Cyrus di Persia ey wada mewani hu impeamtan Apu Dios nan hi Daniel e hi Belteshasar hu hakey ni ngadan tu. Humman ni impeamtan Apu Dios nan hi Daniel di i-innep tu ey humman etan anggetakkut ni gubat ni nanna-ud ni um-amnun hakey alin aggew.

²⁻³ Heninnuy hu intudek Daniel ni ini-innep tu e kantuy “Wada mewani ini-innep ku. Yan nunman ni tsimpuh ey nemahhig lemyung kun telun lingguan. Eleggak mangamangan ni mehengew ni kennen, anin ni ya detag. Eggak mewani uminuinum ni hipan meinnum. Anin ni emeh et

eggak man-e-emmeH niya eggak hahhagguen hu bewek ku ingganah nelabah humman ni tellun lingguan.

⁴ Ya eman ni meikkadwampulut epat ni aggew ni nemangulun bulan ni nunman e toon ey wada-ak kumangngu etan di Wangwang e Tigris e nakka man-eh-neng

⁵ ey intangaw ku ey inang-ang ku hu tuun nam-balwasin luput niya namballikid ni nemamah ni balituk.

⁶ Kamandinglih annel tu e heni etan idan nangkenginan batu. Kaumhili angah tu e heni kedyam, ey heni kamantetebbel ni apuy hu matetu. Kamammussi-lak ida heli tu niya ngamay tu e henidda malinah ni giniling. Niya heni ngalan dakel ni peteg ni tutu-u hu ehel tu.

⁷ Ebuhhak, e hi Daniel, ni nenang-ang ni nunya, tep endi maptek ey wada hu sinekutan ida etan ni impan-edum ku, et bumsik ida et ida mampantalu.

⁸ Et e-ebbuhhak, tep nan-inhihi-yanan da-ak. Pinhakkeyey kimapuy ni peteg hu annel ku niya kimmuphattak ni takut ku etan ni nak inang-ang.

⁹ Dingngel kun immehel ey nealimudenggak et lumukbubbak di puyek.

¹⁰ Entanni ey wada hu ngamay ni nangged ni hi-gak et ita-gey tuwak et humka-ak et mandukkunnak, ey nakka manggeygey.

¹¹ Immehel humman ni tuu ey wadalli kantuy 'Daniel, e nakappinhed nan Apu Dios, ehneng ka et pepuhdanan mu eya e-helen kun hi-gam, tep hi Apu Dios hu nengitu-dak alin hi-gak di kad-an

mu.’ Dingngel ku huyya et umehnengngak, ey naneng tun nakka umgeneygey.

¹² Et kantu ey ‘Entan takut mu, e Daniel. Dingngel nan Apu Dios hu dasal mu neipalpu eman ni nengipebabahan mun annel mu ma-lat wada inna-num ni mengewwat ni impeamta tud i-innep mu. Et mukun intu-dak tuwak alid ya.

¹³ Nem netaktakkak alin dewampulut hakey ni aggew et yan nunyan ebuh dintengak, tep kaikka-leg etan ni dimonyoh di bebley di Persia ni ellian kudya. Et pakkaw immali hi Michael e hakey ni ap-apuddan anghel ni nemaddang ni hi-gak, tep hahhakkeyyak di diman Persia.

¹⁴ Immali-ak ma-lat peamtak ni hi-gam hu meippahding idallin tutu-um ni edum ni aggew. Tep huyyan neipeang-ang ni hi-gam ey meip-pahding alin edum ni aggew.’

¹⁵ Dingngel ku humman ni inhel etan ni anghel ey na-meddak et nakka itettekel ni ebuh di puyek.

¹⁶ Nem entanni ey kimpan nunman ni heni tuu ang-ang tu hu bibil ku et umhellak law. Kangku etan ni kaman-eh-ehneng di hinangngab ku ey ‘Nakka umtatakut etan ni nak inang-ang di i-innep ku, et mukun nakka umgeneygey niya neendi elet ku, e apu.

¹⁷ Apu, hipa inna-nuk e bega-en mun mekih-hummangan ni hi-gam ey deh e endin hekey elet ku niya nakka meliggasin umyayyah?’

¹⁸ Nem entanni ey kimpa tuwak mewan ey ginibek ku e kamangkeibbangngad hu elet ku.

¹⁹ Et kantun hi-gak ey ‘Entan tattakut mu niya entan kakkaguh mud linglinggeman, tep

nakappinshed dakan Apu Dios.’ Negibbuh ni inhel tu humman ey nema-man na-na-letannak et kangkun hi-gatuy ‘Apu, ehel mu hedin hipa humman ni pinhed mun e-helen, haggud ay neibanggad law elet kun nangngelan kun inhel mu.’

²⁰⁻²¹ Et kantuy ‘Kaw inamtam hu gaputun nak illian? Immali-ak ma-lat nak peamtan hi-gam etan neitudek di libluh ni neitudkan ni makulug, et hannak mambanggad. Nem yan pambanggadak la ey mahapul ni nak mekihhangga etan ni dimonyoh di Persia. Hedin inapput ku humman ni dimonyoh, man meihhullul mewan ni mekihhanggan hi-gak etan dimonyoh ni nangnged ni bebley di Greece. Ya lan ebuh memaddang ni hi-gak ni menanggan hi-gada ey hi Michael, e anghel di Israel.’ ”

11

Ya pan-ap-apuan alin patul di Egypt niya patul di Syria

¹ Intuluy etan ni anghel hu pinhed tun e-helen ni hi-gak et kantuy “Meippalpu eman ni lapun toon ni pan-ap-apuan Darius di Medes, et ingganah ni nunya, ey hi-gak kamemabbaddang ni hi-gatu.

² Makulug huyyan e-helen kun hi-gam. Wadadalli hu tellun patul ni manhuluhulul ni man-ap-apud Persia et han ali wada etan meikka-pat ni patul * ni kekekddangyanan ni hi-gadan emin. Et-eteng ali hu kabaelan tu tep ya humman ni

---

* **11:2 11:2** Huyyan meikka-pat ni patul ey hi Serses. Ang-ang yu hu Esther 1:1.

kinedangyan tu, et ippatna tullin gubbaten hu bebley di Greece.

³ Wadalli dama hu hakey ni patul ni mampatul di Greece e et-eteng ali dama hu kabaelan tu, † et emin ali etan pinhed tu ey ippahding tu.

⁴ Nem lektattulli et man-e-pat ni megennadwa humman ni bebley di Greece ni nampatulan tu, et wadaddalli hu epat ni patul ni meihhullul ni hi-gatu. Nem humman idallin epat ni patul ey eleg dalli han-ingnegh kabaelan tu, niya hin-appil ali hu kelpuan da. Tep me-kal di nan-ap-apan tu et yadda beken ni helag tu hu man-ap-apu.

⁵ Yalli hakey ida etan ni epat ni patul ey hi-gatulli hu mampatul di Egypt. ‡ Et-eteng ali hu kabaelan tu, nem wadalli etan e-etteng kabaelan tun ap-apuddan sindalu tun la-pahan tullu humman ni patul, et hi-gatulli § hu man-ap-apud daddakkel ni bebley di diman Egypt.

⁶ Entannit melebbah ali hu pigan toon et umlaw ali etan patul di Egypt et an mekiggayyum etan ni patul di Syria * et peahwa tullu etan hu u-ungnga tun biid † u-ungnga etan ni patul di Syria, ma-lat wada inna-nu tun panhimbabaddangan da. Man-ahwaddalli humman ni u-ungnga da, nem ya etan hummangan dan panhimbabaddangan da ey umpappeg ali, tep petteyen dallidman

---

† **11:3 11:3** Huyyan patul ey hi Alexander e nandingngel ni patul.

‡ **11:5 11:5** Huyyan patul ey hi Ptolemy Soter. § **11:5 11:5** Ya ngadan nunyan ap-apu ey hi Seleucus Nicator. * **11:6 11:6** Ya patul di Syria nunyan tsimpuh ey hi Antiochus. † **11:6 11:6** Ya ngadan nunyan bii ey hi Bernice.

Syria etan bii, anin ya ahwa tu niya u-ungnga da, niyadda etan bega-en tud Egypt ni nekilaw ni hi-gatud Syria.

⁷ Nem wadalli hu meihhullul ‡ ni mampatul di Egypt ni melpud pamilyah ni nahlagan nunman ni bii. Gubbaten tulli etan patul di Syria et hegepen tu, et apputen tu.

⁸ Ey i-anemut tud Egypt etan ida kinapya dan i-inggeh ni dios dad Syria, anin idan balituk ni duyu niya basuh ni daka ussalan daka pe-naydayawin dios da. Umlinggep ali humman ni bebley ni pigan toon.

⁹ Nem ippatnalli mewan etan ni patul di Syria § ni gubbaten hu Egypt, nem meapput ali.

¹⁰ Nem mambabaddang idalli etan lalakkin u-ungngan patul di Syria et mandaddan idan hantapug ni sindalu et lumaw idan mengubbat mewan ni Egypt. Ya hakey * ni hi-gada ey ippangulu tudda sindalu tun an mekiggubbat et bahbahren da hu tuping ni luhud ni bebley ni buhul da. Heniddalli na-let ni elwang e eleg mabalin ni mela-het.

¹¹ Nem nemahhig ali bunget ni patul di Egypt † et ippangulu tudda sindalu tu et da gubbaten

---

‡ **11:7 11:7** Yalli meihhullul nan Bernice ey ya agin Ptolemy III.

§ **11:9 11:9** Ya patul di Syria nunyan tsimpuh ey hi Seleucus Callinicus. Beken ni hi-gatu etan patul e hi Antiochus e nengadan di verse 6. *

11:10 11:10 Huyyan hakey ni u-ungngan patul ey hi Antiochus e nandingngel. Hi-gatulli hu meihhullul nan ametun mampatul. † **11:11 11:11** Ya patul di Egypt nunyan tsimpuh ey hi Ptolemy Philopater.

etan patul di Syria ‡ niyadda etan hantapug ni sindalu tu et apputen tudda.

¹² Mampahhiyyalli humman ni patul di Egypt ni pengapputan tuddan nunman ni hantapug ni sindalud Syria, nem nekemtang ni ebuh hu pan-am-amlengan tu.

¹³ Tep mambangngad hu patul di Syria et tu iddaddan hu daddakkel ni peteg ni sindalu tu nem yadda la nekigubat nunman niya paka-iddaddan dallin emin hu daka ussalad gubat et han ida lumaw mewan ni an mengubbat ni Egypt.

¹⁴ Dakel idallin nunman hu tuud Egypt ni eleg meminhed etan ni patul § et ippatna dan ngeng-hayen humman ni patul da. Niya wadaddalli edum mu e Daniel, ni helag Israel ni mangngeng-hay, et ippatna dallin gubbaten humman ni patul di Egypt, tep ya ang-angen dad i-innep da, nem meapput idalli.

¹⁵ Ippaddih idallin sindalud Syria * ni nunman hu da penggepan etan ni hakey ni bebley ni nehammad hu luhud tud nanlinikweh ni sinekup ni Egypt. Endilli kabaelan idan sindalud Egypt ni mekiggubbat ni hi-gada et meapput ida. Anin ida etan ni kelalla-ingan ni sindaludman et endilli hu kabaelan dan mekihhangga.

¹⁶ Et humman ni patul di Syria ey pehding tulli

---

‡ **11:11 11:11** Ya patul di Syria nunyan tsimpuh ey hi Antiochus III. Ya hakey mewan ni ngadan tu ey hi Antiochus e nandingngel.

§ **11:14 11:14** Ya patul di Egypt nunyan tsimpuh ey ya etan meikkelliman Ptolemy. * **11:15 11:15** Ya patul di Syria nunyan tsimpuh ey hi-gatu metlaing etan Meikkatlun Antiochus.

hu hipan pinhed tu, tep endi hu menanggan hi-gatu, et anin alin bebley nan Apu Dios et illagat tun i-e-dum di nan-ap-apuan tu.

¹⁷ Mamplennuh ali mewan ni an mengubbat idan sindalud Egypt. Et peahwa tulli hakey ni u-ungnga tun bii † di patul di Egypt ‡ ma-lat talamen tu et sakupen tun emin hu bebley diman. Nem eleg ali um-amnu humman ni pinhed tun pehding.

¹⁸ Entanni mewan ey gubbaten tuddalli hu nambebley di gilig ni baybay et sekkupen tu hu dakel ni bebley diman. Nem wadalli etan hakey ni ap-apud edum ni bebley ni mengapput ni hi-gatu, et humman ali pappeg ni pampahhiyaan tu.

¹⁹ Mambanggad di Syria humman ni patul et umlaw etan di bebley tun nehammad luhud tu, nem meapput ali, et humman ali kepappegan ni biyag tu.

²⁰ Wadalli mewan hu meihhullul § ni mampatul di Syria e mandalen tulli hakey ni opisyal tu et panliligat tuddalli hu tuu tu, tep peetteng tu hu bayad ni buwis da ma-lat i-dum tud kinedangyan tu. Nem nekemtang alin ebuh hu pan-ap-apuan tu humman ni patul, tep mettey, nem beken ni yad gubat hu ketteyyan tu.”

Ya etan kelallowwahan ni patul di Syria

---

† **11:17 11:17** Ya ngadan nunyan biin u-ungngan Antiochus ey hi Cleopatra. ‡ **11:17 11:17** Huyyan patul di Egypt ey hi-gatu metlaing etan patul di verse 14. § **11:20 11:20** Huyyan meihhullul nan Antiochus e nandinggel ey ya etan meikka-pat ni Seleucus Philopater.

²¹ Intuluy etan ni anghel etan tuka pan-e-hela et kantuy “Yalli etan meihhullul ni patul di Syria ey lawah alin peteg. * Endi lebbeng tun an mampatul, tep endi hu an nampatul ni aammed tu. Nem impampinilliw tu hu nampatulan tu niya nansinallam tu.

²² Emin idalli etan eleg um-unud di pinhed tu ey pepettey tuddan emin. Anin etan Eta-gey ni padin Apu Dios et pepettey tu.

²³ He-ulen tuddalli etan ap-apud edum ni bebley ni pekitbalan tu et meihhammad pan-ap-apan tu, anin ni hahhakkey ida kamengu-unnud ni hi-gatu.

²⁴ Endilli maptek ni tu ginubat ida hu keked-dangyan ni bebley et pehding tullu hu eleg han-ipahding ni anin hakey idan aammed tun nun-man. Emin ali etan kinedangyan ni pan-ellan tud gubat ey ebuh ida etan kamengu-unnud ni hi-gatun iddawtan tu. Ipplanuh tullin gubbaten hu nangkehammad ni neluhud ni bebley, nem anggegannulli ey mepappeg humman ni tuka pehpehding.

²⁵ Mandaddan alin hantapug ni sindalu tu et tu gubbaten hu patul di Egypt. Iddaddan ali dama etan ni patul di Egypt hu hantapug ni sindalu tun mekiggubbat idan iSyria, nem meapput ali humman ni patul di Egypt.

²⁶ Tep mehe-ul ali et pehding tudda hu nangkeihlan kaittugun idan opisyal ni kaumtugun ni hi-gatu, et mangkettey idalli humman ni hantapug ni sindalu tu.

---

* **11:21 11:21** Huyyan lawah ni patul ey hi Antiochus Epiphanes.

²⁷ Ippatnaddallin nunman e dewwan patul ni man-ungbal et ihummangan da hu panyaggudan da, nem endi tu pambalbalinan humman, tep wadalli hakkey ni hi-gada ey man-ittek. Et endilli an um-amnun planuh da, tep implanuh dedan law nan Apu Dios hu meippahding.

²⁸ I-anemut nunman ni patul di Syria hu dakel ni kinedangyan idan iEgypt ni inla tud gubat. Ya lan pambangngadan tu ey pehding tu kabaelan tun memahbah ni kapengullug idan tutu-un Apu Dios di Israel.

²⁹ Mandaddan ali mewan humman ni patul di Syria et tu gubbaten hu Egypt, nem hin-appil ali law hu meippahding e beken ni heni lan nunman.

³⁰ Tep um-alidda etan nampambapor ni sindalud Rome ni an mengubbat ni hi-gatu et umtakut. Yan pambangngadan tu la ey imma ma tu law bunget tuddan tutu-un Apu Dios, tep ya neapputan tu. Niya peang-ang tu binabbal tuddan nengiwalleng ni daka pengullug nan Apu Dios.

³¹ Yadda etan edum ni sindalu tu, ey yalli lawah ni kapanliwwasi hu da pehpehding di Tempol niya pesikked da etan kapan-appisin kewa-wawa et ihullul tun ihha-ad di bawang ni Tempol etan anggebe-hel ni peteg nan Apu Dios. †

³² He-ulen tuddalli etan iIsrael ni nengiwalleng ni daka pengullug nan Apu Dios et hi-gatu hu un-nuden da, nem emin ida etan nehammad daka pengullug ey mekihhanggadan hi-gatu.

---

† **11:31 11:31** Daniel 12:11, ya Matthew 24:15, et ya Mark 13:14.

³³ Emin idalli etan nelaing niya nenemneman ni kamengipappangnguluddan helag Israel ey tuttudduan dalli hu dakel ni tutu-u. Nem mangkettey idalli hu edum ni hi-gadan pekiggub-batan da. Metekkew hu hipan limmun edum, panggihheben dadda edum, anin ni nanengtun mategudda, niya meikkellabut hu edum.

³⁴ Dakel ali hu panliggatan idan kamengullug nan Apu Dios, nem hahakkey idalli hu makulug ni umbaddang ni hi-gada, tep ma-nut dakel idalli hu mei-dum ni hi-gada, nem hinkukkullugan dallin ebuh, tep ya annel dan ebuh hu daka ipapaptek.

³⁵ Dakel idalli mangkettey etan idan kamengi-pappangnguluddan kamengullug, nem ya pambalinan tu humman ey keihhammadan ni kapengullug ni dakel ni tuu. Mengmenglaw ali hanneyan meippahding ingganah medettengan etan gintud nan Apu Dios ni kepappegan ni emin.

³⁶ Humman ni patul di Syria ey mampahhiyyalli, tep ibbilang tullu annel tun eta-ta-gey nem yadda etan nambakbaklang ni dios, anin ni hi Apu Dios, e Keta-ta-geyyan di emin. Emin ali etan pinhed tu ey ippahding tu ingganah mepappeg hu bunget nan Apu Dios idan tutu-u tu, tep huyya dedan implanuh nan Apu Dios ni meippahding.

³⁷ Humman ni patul di Syria ey endilli law ibbilang tun dios tun daydayawen tu, tep inwal-leng tuddan emin. Anin idan dios ni dinaydayaw idan aammed tu niyadda etan dios ni kaday-dayawaddan kabiibii ey eleg tudda daydayawa. Tep tuka ibbilang hu annel tun eta-ta-gey nem yadda humman ni dios.

³⁸ Yalli daydayawen tu ey ya etan dios ni kamengippaptek idan nehammad ni luhud da. Et i-appitan tullin balituk, ya silber niyadda etan nangkebalol ni gangam humman ni dios ni eleg ni hekey daydayawen idan aammed tu.

³⁹ Humman idallin dios ni edum ni bebley hu iddinel tu, et gubbaten tuddalli hu tutu-un nangkehammad luhud ni bebley da et apputen tudda. Emin idalli etan tuun mengu-unnud ni hi-gatu ey ihha-ad tuddad eta-gey ni saad niya iddawtan tuddan puyek.

⁴⁰ Yallin ngannganih ni kepappegan ni pan-apapuan tu humman ni patul di Syria, ey um-alilli mewan etan patul di Egypt ni an mengubbat ni hi-gatu. Nem henilli pewek ni mekiggubbat et ihangga tullin hi-gada hu hantapug ni sindalu tun nampangkebayyu, yadda nampangkalesa niyadda etan nampambapor. Henilli etan ni dillu, e eleg mabalin ni mela-het hu kei-ingnehan ni pehding tun mengubbat ni dakel ni bebley.

⁴¹ Anin ni ya bebley idan helag Israel et gubbaten tu et petteyen tuddalli kalibulibun tuodman. Nem umbesik idalli hu iEdom, yadda iMoab niyadda metdaan ni iAmmon.

⁴² Sekkupen tulli dakel ni bebley, et anin ni Egypt et meillegat.

⁴³ Pan-ellan tullin emin hu balituk niya silber di Egypt, niya kumpulmih ni nangkebalol ni gangam da. Anin ni ya Libya niya Ethiopia et sekkupen tudda.

⁴⁴ Nem wadalli dedngelen tun tekkutan tun melpud appit ni kasimmilin aggew niyad north,

et humman ali umhulun ni pengillepputan tun tu pengubbatan ni kebebbebley et dakel alin peteg petteyen tun tutu-u.

⁴⁵ Pebehwat tulli ni-ngangu mewan hu et-eteng ni kampu tu etan di nambattanan ni baybay niyad duntug ni inehnengan ni Tempol Apu Dios. Yadman ali hu kepappegan ni biyag tu e endi memaddang ni hi-gatu.”

12

Yalli kepappegan ni emin

¹ Immehel mewan humman ni anghel et kantun hi-gak ey “Yallin nunman ey um-ali etan angel ni et-eteng kabaelan tun hi Michael e hi-gatu hu kaman-eddug ni bebley yud Israel. Ey wadalli hu nemahhig ni panliggatan yun endi tu kei-inggehan meippalpu eman ni newad-an ni bebley eyad puyek. Nem emin idalli etan neitudek hu ngadan dad libluh nan Apu Dios ey meihwang ida.

² Yallin nunman hu ketegguan idan dakel ni tutu-un nangketey. Et yalli edum ni hi-gada ey man-am-amleng idalli law, tep meidwatan idan biyag ni endi pappeg tu. Nem wadaddalli edum ni manhelheltap ida niya umbabaing idan ingganah.

³ Emin idalli etan nelaing niya nangkenem-neman ni nengipappangguluddan kamengullug ey heniddallin wadad kabunyan ni kaumhili. Yadalli etan nenuttuddun dakel ni tutu-u et ya pinhed Apu Dios hu impahding da ey heniddalli

bittuwen di kabunyan ni kamambebbennang ni ingganah.”

⁴ Entanni mewan ey kantun hi-gak ey “Daniel, entan tu peam-amta hu neitudek eyad libluh ingganah alin kepappegan ni emin. Dakel idalli tutu-un mengippatnan mengamtan keibbellinan idan hipan kameippenahding, nem endilli hu silbitu.”

⁵ Entanni ey inang-ang ku hu dewwan lakin kaman-eh-ehneng di nambina-hil di gilig ni wangwang.

⁶ Kan etan ni hakey ni laki etan ni tuun nambalwasin luput ni kaman-eh-ehneng di gilig ni wangwang di ahpat ey “Pigan tu hu keipahdingan idan nunyan kamengippetnga?”

⁷ Inta-gey etan ni anghel hu dewwan ngamay tud kabunyan et isapatah tun Apu Dios e wadan ingganah, ey dingngel kun kantuy “Mengmenglaw ali huyyan tellu et kagedwah ni toon. Hedin mepappeg ali hu panhelheltapan idan tutu-un Apu Dios ey humman ali hu kepappegan ni emin.”

⁸ Dingngel ku hu inhel tu, nem eggak awatan et puhlanan ku e kangkuy “Hipa inna-nullin kepappegan ni emin?”

⁹ Nem kantu ey “Lakkay kuma law e Daniel, tep huyyaddan inhel ku ey eleg ni meippeamta ingganah ni kedettengan ni kepappegan ni emin.

¹⁰ Dakel idalli tuun kamengullug nan Apu Dios ni meihhammad hu daka pengullug tep yaddalli huyyan ligat ni meippahding. Nem yaddalli etan tutu-un lawah daka pehpehding ey eleg dalli isiked ni mengippahding ni lawah niya eleg dalli

ewwasi huyya. Ebuh idalli nangkenemneman ni mengewwat idan keibbellinan tudda huyya.

¹¹ Meippalpun keissikkedan ni kapan-appisin kewa-wa-wa ey melebbah hu hanlibu et dewang-gatut et nahyam ni aggew et han ali wada hu hakey ni tuun mengihha-ad etan ni nemahhig ni kabellawan Apu Dios. *

¹² Emin idalli etan tuun pannananeng da hu daka pengullug ingganah kegibbuan ni hanlibu et telunggatut et telumpulut liman aggew ey man-am-amleng idalli.

¹³ Hi-gam e Daniel, ey mahapul ni pannananeng mu hu muka pengullug ingganah kepappegan ni biyag mu. Tep mettey kalli, nem umtagu kallin kepappegan ni emin ma-lat dawatem ali gungunah mu.”

---

* **12:11 12:11** Ang-ang yu hu Daniel 11:31, Matthew 24:15 niya Mark 13:11.

Ya ehel apu Dios
Kallahan, Keley-i: Ya ehel apu Dios Bible

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Antipolo Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

3593303a-80c2-56e4-90b2-f4bfea2fd2a6